20 ՓԱՐԱ

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՑԷ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Նորատունկեան-խան

درعليه‌ده غلطه‌ده نورادونكيان خانده آره‌ولك
غزته‌سى اداره‌سنه

Direction du journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ· Պոլսոյ համար	Տարեկան	կանխիկ	արժէք	160
»	Վեցամսեայ	»	»	80
»	Եռամսեայ	»	»	40
Գաւառաց	Տարեկան	»	»	200
»	Վեցամսեայ	»	»	100
Օտար երկիրներէ	տարեկան	ֆրանք		56
»	վեցամսեայ	»		28

Դուրս ղրկուած լրագրաց համար ծախքը Տնօրէնութեան վրայ է։ Խմբագրութեան ղրկուած նամակ կամ գրութիւն ետ չդառնար։

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Կ· ՊՈԼԻՍ, 2 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, 1890

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՍՊԱՆԻՈՅ ԽՆԱՄԱԿԱԼ-ԹԱԳՈՒՀԻՆ

Ահաւասիկ կին մը որոյ վրայ բովանդակ քաղաքակիրթ աշխարհն ազանչանօք կը խօսի։ Տակաւին երիտասարդ, այրի մնաց Ալֆոնսօ ԺԲ թագաւորէն, երկու փոքրիկ աղջիկներով։ Ցղի էր երբ կորոյս իւր վաղամեռիկ ամուսինն ու տէրն, և բարեբախտութիւն ունեցաւ մանչ զաւկի մը ծնունդ տալու, որ Ալֆոնսօ ԺԳ անուամբ Սպանիոյ թագաւորն է իւր ծնած օրէն։ Բայց իրօք երկրին վեհապետուհին այն երիտասարդ մայրն է, որ՝ աւստրիացի արհիդքսուհի գոլով՝ Սպանիացւոց համար օտարական լինելու դժուարութիւնն եւս ունէր։ Օտարական իշխանուհիք բարեբախտ չեն եղած Սպանիոյ մէջ։ Բայց իբրեւ կին, իբրեւ մայր, իբրեւ վեհապետուհի, մանաւանդ իբրեւ մայր-հասարակաց, Քրիստինէ խնամակալ-թագուհին կըրցաւ իւր երկրորդ հայրենեաց մէջ չեր մագին ժողովրդականութիւն շահիլ, և թէպէտ կարի դիւրաբորբոք ժողովրդեան մը վրայ կ'իշխէ, բայց իւր գահ ժամանակիս ամենէն ապահով և հաստատուն գահերէն մին կը նկատուի։

Այս օրերս սպանիական և օտար [illegible]

մեծագոյն մասը բաց օդի մէջ կ'անցունէ, Մատրիտի և շրջակայից զբօսավայրերուն մէջ։ Բարեբախտաբար քաջառողջ է, թէեւ հիւանդոտ հօր մը զաւակ, (մայրն և ստնտուն շատ քաջառողջ էին,) և Սակարանի չհաւատէտք որք փոքրիկ վեհապետին հարբուխներէն և հանգստեան օրերէն օգտուելով Թղթոց գիները կոտրել փորձած են յաճախ, կ'երեւի թէ գնոց անկմամբ դրամ շահելու համար այսուհետեւ նոր հնարք մը պիտի մտածեն։

Բայց Քրիստինէ Թագուհին միայն իւր օգոստափառ զաւկին մայրը չէ։ Հասարակաց մայրն է։ Աղքատաց պէտքերուն անձամբ կը հսկէ։ Ամեն մըտանդ արհամարհելով, կ'այցէ աղքատիկ թաղերն։ Իւր տնօրինութեան ներքեւ մայրաքաղաքին կուսական ու քաղաքապետութիւնը միջոցներ ի գործ կը դնեն աղքատ թաղերը մաքրելու և հիւանդութեան դէմ մարտնչող աղքատաց օգնութիւն հասցնելու համար։ Թագուհւոյն քրիստոնէական ընթացքէն խրատեալ, բարձր դասու տիկնայք եւս աղքատաց օգնութեան կը հասնին, և այս գերազանց հոգածութեանց շնորհիւ, անյոյս թշուառներ իրենց խոնարհ բնակարաններու մէջ ազնուասիրտ տիկիններու մարդասիրական այցն ու մայրական խնամքը կ'ընդունին։

Բարեպաշտութիւն և քրիստոնէական բարեմասնութիւնք արդէն ա- [illegible]

[illegible] Սարակոսա Տէլ Փիլարի Տիրամօր ուխտ- [illegible] Սպանիոյ պահպա-

նութեան համար մեծաւ պատերազմին մէջ, Սարակոսայի պաշտպանք իրենց ընդհանուր հրամատարուհի հռչակած էին զայն։ Ասոր կրնայ մակաբերուիլ տեղական բարեպաշտութեան ջերմութիւնը։ Սպանիա գացող զբօսաշրջիկներ յաւակապէս Արակոնի մայրաքաղաքը կ'երթան ազանչանօք դիտելու այս տեղային պաշտօն առ Սուրբ Կոյսն։ Ամենէն ազատամիտ Արակոնցիք անգամ այս աւանդութեան ազդեցութենէն զերծ չեն մնար Սպանիոյ ամենէն աւելի ազատամիտ մասն համարուած այն նահանգին մէջ։ Իրենց պաշտպան սրբուհւոյն վրայ այս հաստատ հաւատքով ու վստահութեամբ, Արակոնցիք կ'ըսեն թէ ամենէն դըժուար ձեռնարկութիւնք յաջողած են իրենց, և բարեպաշտութիւնն իրենց համար ո՛չ միայն կրօնային առաքինութիւն այլ և զօրութիւն մ'եղած է։ Այս զգացումներն յարգելով, արքայական գերդաստանն անդամք աւելի եւս սիրելի եղած են սպանիացի ժողովրդեան։

ՏՔԹ· ՔՈԽ ԵՒ ԻՒՐ ԳԻՒՏ

ՏՔԹ· ՔՈԽ ԿԵՂԾՄԱՇԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒՍ ԴԱՐՄԱՆԸ ԿԸ ԳՏՆԷ

Ֆէյնէբլին Պերլինի թղթակիցը կը գրէ թէ Տքթ· Քոխի փորձերը լիովին յաջողած են թոքախտաւոր անասնոց վրայ, և Բարեգործական Հիւանդանոցին մէջ մարդոց վրայ ըրած փորձերն ալ յաջող վիճակի մէջ են։ Իւր գիւտ այլ եւս տարակոյս չի վերցներ։

Կրթական նախարար Պ· Կոսլէր կատարեալ վստահութեամբ ու զմայլմամբ տեղեկագիր մը մատոյց կայսեր Տքթ· Քոխի յաջող գիւտին վրայ, և այս տեղեկագրոյ վրայ կայսրն հրամայեց յատուկ հաստատութեան մը բացումն, ի գլուխ որոյ Տքթ· Քոխ ամեն դիւրութիւն պիտի ունենայ ի գործ դնելու իւր գիւտ և յառաջ տանելու իւր գննութիւններ· որովհետեւ հնարիւր զօրանալ մշակեալ է, Տքթ· Քոխ նոր փորձ մ'ալ ընելու վրայ է, որ է՝ կեղծմաշկութեան (diphtérie խուղ ցաւոյն) դարմանն։

«Ահաւասիկ մարդ մը որ յոբելեանը տնեցերքն ողջոյն՝ առանց ազդի խըտրութեան՝ պիտի կրնայ տօնել», կ'ըսէ Ֆրանսացի թղթակիցն, ակնարկելով անշուշտ Մոլթքէի յոբելեանին։

* *

Հազիւ տասն տարի յառաջ, Տքթ· Քոխ փոքր քաղաքի մը մէջ բժիշկ էր, այնքան փոքր որ քարտէսին վրայ պէտք է փնտռել,— Վոլլթայն։ Քոխ 47 տարեկան է այժմ։ Լեհական մը կրնայ համարուիլ, քանի որ Հարց կոչուած լեռնոտ գաւառին մէջ ծնած է, ի Քլօսթալ։ Կոթինկէնի համալսարանին մէջ ուսումնաւարտ, Հանովերի մօտ աւանի մը բժիշկ եղաւ։ Միշտ միայնութիւն սիրած է, իբրեւ յարմար վիճակ իւր գննութեանց։ Այն ատենէն ամենամանր արարածներու քննութեամբ կը պարապէր։ Ցաճախորդի կարօտ էր սակայն, և ապրելու համար ամենէ աւան կը շրջէր, նա՛ որ օր մը բովանդակ աշխարհի բժիշկը պիտի լինէր։ Հանովերի շրջակայքէն ի Փոզէն անցաւ, և Ռաքվից աւանին մէջ, յետոյ ի Վոլլթայն հաստատուեցաւ։ 1880ին գատի մը մէջ իբրեւ բըժիշկ իւր մանրադիտութեան դիմցին իշխանութիւնք, և այն ժամանակ համբաւ շահեցաւ։ Իւր խուզարկութիւնք և գննութիւնք ուշադրութիւն գրաւեցին։ Պերլինի առողջապահական յանձնաժողովոյն անդամ կարգեցաւ։ Այն ատեն գտաւ թոքախտին միկրոբն, և յորէ անտի կը փնտռէր այս միկրոբը բնաջինջ ընելու միջոցն ալ։

Կը յիշուի թէ 1883ին Քոխ գերման կառավարութեան ծախիւք Եգիպտոս և Հնդկաստան ղրկուեցաւ, հնտախտի վրայ գննութիւններ կատարելու դիտմամբ։ Գտաւ ստորակէտի ձեւով հռչակաւոր միկրոբն հընտախտի, որ հակամիկրոբը կամ սպանիչ դեղը գժբախտաբար ցարդ ո՛չ ոք կըրցաւ գտնել։ Ի վերադարձին 100 հազար մարք պարգեւ ստացաւ, բժշկային պետական խորհրդական եղաւ, առողջապահական կաճառին տնօրէն, ևն· ևն։ Այն ժամանակէն ի վեր սքանչելի համբերութեամբ և աշխատասիրութեամբ կը մաքառէր իւր փոքրիկ եւ ցայս վայր անտեսանելի թշնամւոյն դէմ, թոքախտի միկրոբին դէմ, զոր վերջապէս սպաննելու յաջողեր է։

Քոխ և Փասթէօր, երկուքին զուգափառ գիտնականք, յաճախ տարակարծիք գտնուած և իրարու դէմ խօսած են։ Ֆէյնէբլի թղթակիցը կը յիշէ ծընէվի առողջապահական համաժողովոյն մէկ նիստն, ուր երկուքին նշանաւոր գիտնականք շահագրգիռ վիճաբանութեան մը բռնուեցան, որ բաւական կծու կերպիւ վերջացաւ։

ԱՒՍՏՐԻԱ-ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ

Վիեննայի Նահանգին Երեսփ· ժողովոյն մէջ, հակահրէական երեսփոխանք ոմանք խօսք առին՝ փոխադարձ ապահովագրութեանց վրայ օրինագծի մը վիճաբանութեան առթիւ։ Հակահրէական Պ· Տէօց և նմանապէս հակահրէական Շայխեր քահանայն ապահովագրական ընկերութեանց դէմ խօսեցան։ Այս վերջինս ըսաւ թէ ինք պետական իմաստով ընկերվարական մ'է, այսինքն՝ կը պնդէ թէ կառավարութիւնն ինք ընկերվարութիւն պէտք է ի գործ դնէ յօգուտ հանրութեան, և թէ ի մասնաւորի ամեն ապահովագրական ընկերութիւնք պէտք է գնուին կամ գրաւուին կառավարութեան կողմէ յօգուտ հասարակաց։ Պ· Լիւկըր նորօրինակ տեսութիւն մը յայտնեց, որուն համեմատ միայն Իսրայէլի կրօնին պատկանողներն հրեայ համարելու չէ, այլ զամեն անոնք որ հրէից յատուկ ինչ ինչ տնտեսական կամ դրամական գաղափարաց համեմատ կը վարուին։ Այսպիսիք սնանուամբ եւեթ քրիստոնեայ են· իրօք հրեայ են։ Պետութիւնը պէտք է գրաւէ ապահովագրական ընկերութիւններն, որպէս զի իրենց մեծ դրամագլուխներով հասարակութիւնը չարաչար շահագործելու կարող չլինին։ Պ· Լիւկըր ի վերջոյ նշաւակեց քանի մը քաղաքական մարդիկ իբրեւ դրամով շահուած։ Վարչութիւնն եւս աչք կը գոցէ Դրամագլխին, ըսաւ։

Նոյն նստին մէջ Վիեննայի նահանգապետն յայտարարեց թէ նախարարութիւնն որոշած է Վիեննա մայրաքաղաքին հետ միացնել իւր արուարձանները, ժողովրդեան հաւանութեամբ։

ՇԱՀԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ ԱՓՐԻԿԷԻ

Լիվըրփուլի Առեւտրական Լրաբերը կը ծանուցանէ թէ մտադրութիւն կայ հզօր ընկերութիւն մը կազմել արեւմտեան Ափրիկէի բնական հարստութիւնները շահագործելու դիտմամբ։ Տասն միլիոն անգլ· ոսկի դրամագլուխ պիտի ունենայ ընկերութիւնն, որոյ գաղափարն յղացողներու գլուխն են Ուէսթմինսթրի մեծահարուստ դուքսն և Պ· Սմէնլի։

ԿԻՊՐՈՍ

Նոր, Ռուսիոյ արտաքին գործոց նախարարութեան պաշտօնաթերթն, իւր նոյմ· 8 թուով կը գրէ·

Քանիցս նշանակած ենք Կիպրացւոց գանգատներն իրենց կղզւոյն տընտեսական վիճակին նկատմամբ։ Այս վիճակ կը ծանրանայ օր ըստ օրէ, և Մանչեսթր Կարտիէն անգլ· հանդէսին վերջին թուոյն մէջ, Պ· Ռ· Համիլթըն Լանկ խիստ անգոհացուցիչ նկարագրութիւն մը կ'ընէ։ Կը հաստատէ թէ հունձքերն հետզհետէ կը նուազին, կալուածոց արժէքը կորած է մեծապէս, և տուրքերը շարունակ կը բարձրանան։ Կղզին այցելողներ սա տպաւորութիւնը կ'ունենան թէ յառաջդիմական վիճակի մէջ չէ բնաւ, ընդհակառակն յետադիմութիւն կայ։ Պ· Համիլթըն Լանկ տեսած է զԿիպրոս 1885ին, և քիչ ետքն անոր գիւղը գտնուող Լիբանանու գաւառն եւս։ Զարմացած մնացած է ի տես սոյն գաւառի բարգաւաճման՝ կղզւոյն յետնեալ դրութեան հանդէպ։ Այս կացութեան պատճառք բազմադիմի են, և Կիպրոսի յոյն արքեպիսկոպոսն որ անցեալ տարի Անգլիա գնաց ի գլուխ կիպրացի պատգամաւորութեան մը՝ Կիպրոսի տնտեսական վիճակին վրայ խօսելու, կը նշանակէ հողագործական դրամատան մը պակասութիւնը, մանր դրամոց անբաւականութիւնն և կղզւոյն վարչական խորհրդոյն մէջ բնիկ տարրին յոյժ սակաւաթիւ գտնուիլն՝ իբրեւ գլխաւոր պատճառք տնտեսական այս անգոհացուցիչ կացութեան։

ՔԱԼՆՈՔԻ ԿՈՄՍՆ Ի ՓԱՐԻԶ

Աւստրիոյ-Հունգարիոյ Նախարարապետ Քալնոքի կոմսին ի Փարիզ այցելութիւնը մեծապէս ուշադրութիւն կը գրաւէ։ Ֆրանսական ոստանին մէջ մի քանի նշանաւոր անձանաւորաց հետ խորհրդակցութիւններ ունեցեր է,

Ցայտնի է թէ Աւստրիա թղթադրամը բառնալով մետաղեայ դրամոց շրջաբերութիւն կ'ուզէ հաստատել, և քանի ամիսէ ի վեր աւստրեւմաճառ լրագրութիւնն այս բարեփոխութեան միջոցներուն վրայ կը գրէ։ Առ այս Աւստրիա պէտք ունի 300 միլիոն ոսկեդրամ ֆիորինի, այսինքն իբր 700 միլիոն ֆրանքի։ Կը հաշուուի թէ բովանդակ աշխարհի վրայ 12 միլիառ ոսկեդրամ կայ, որոյ կէսը, վեց միլիառն, ի Ֆրանսա կուտուած։ Հիմա Ֆրանսայի մէջ հինգ միլիառ ֆրանքի ոսկեդրամ կայ, և ասոր կը հետեւի թէ այն թանկագին մետաղի մասին հարստագոյն երկիրն այժմ Ֆրանսա է։

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐՆ Ի՛ՏԱԼԻԱ

Իտալացի ազատ-որմնադրաց մեծավարպետը, Պ· Ատրիանօ Լէմմի, շրջաբերական մը ղրկեց ամեն օթեակներուն, որպէս զի՝ քաղաքական ընտրութեանց առթիւ ընտրելիներ նշանակելով՝ ազատ որմնադիրք կուսակցական ոգւով չգործեն։ Ազատ-որմնադրութիւնը պէտք է հակառակի ծայրայեղ կղերամիտ կուսակցութեան, և ամեն անոնց որք բաւական ապացոյց չեն տար անշահախնդրութեան, հոգւոյ անկախութեան և հոգածութեան վասն գործաւոր դասուց։ Պէտք է ազատ-որմնադիրք հակառակին անոնց որք ծայրայեղ և ծթուած գաղափարներու յարեալ կը մնան։ Այս շրջաբերական ուշադրաւ կը համարուի այն պատճառաւ որ առաջին անգամն է ազատ-որմնադրութիւնն համարձակապէս ընտրական պայքարի մը կը մասնակցի։ Պ· Քրիսփի ազատ-որմնադրաց պետերէն է, և լաւ յարաբերութիւններ կը տածէ այն աղանդին հետ։

ՕՐԼԷԱՆԵԱՆ ԳԵՐԴԱՍՏԱՆ

Օրլէանեան գերդաստանի գլխաւոր անդամոց զբաղումն ուղեւորութիւն է այս պահուս։ Փարիզի կոմսն և իւր երէց որդի Օրլէանու դուքսն Անգլիա հասան։ Քուինսթաունէ Լիվըրբուլ եւ անտի Պըքինկէմ պիտի երթար, ուր քաղաքապետութիւնն ի պատիւ իւրեն հացկերոյթ պիտի տար։

Օրլէանի Հանրի իշխանը վտանգաւոր ուղեւորութիւն մը ի գլուխ հանեց, Ռուսիոյ արեւելեան ստացուածոց արեւելեան ծայրակէտէն սկսեալ և կեդր· Ասիոյ մէջտեղէն անցնելով ի Թոնքին ժամանելով։ Իւր ուղեկցաց հետ այս ֆրանսացի իշխան անցեր է այնպիսի երկիրներէ ուր ցարդ ո՛չ մէկ Եւրոպացի ոտք կոխեր է։

Ի ՊԵՐԼԻՆ

Ամեն լրագիրք կը խօսին հակահրէական ծանօթ քարոզիչ պատուելի Սթէօքէրի Արքունեաց քարոզչի պաշտօնէն հրաժարման վրայ։ Քրէյց Զայթունկ եւեթ հաւատարիմ կը մնայ սոյն լուտերական հովուին հակահրէական վարդապետութեանց, զորս այսուհետեւ ալ պաշտպանելու յայտարարութիւն կ'ընէ։

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԷՄԻԼ ՌԻՇՊՈՒՐ

ԽԵԼԱԳԱՐԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԹՇՆԱՄԻՆ

—Եւ կը ներես որ առանց դարձուածքի խօսիմ քեզ, համարձակօրէն, ինչպէս իրաւունք ունի մարդ ճշմարիտ բարեկամի մը, եղբօր մը խօսելու։

—Այո։

—Է՛հ, բարեկամս, տեսնելով որ անմիտ մը, դատելու անկարող, բանականութիւնը կորսնցուցած մարդ մը չես դու, անաչառօրէն կ'ըսեմ քեզ· պարսաւելի է քու ընթացքդ։

Կոմսը զարմացման շարժում մը ըրաւ։

—Բոլ, ըսաւ Պ· վան Օսէն, ինձ թոյլ տուէ ետքը համարձակօրէն խօսիլ, իրաւունք չունիս այլ եւս զայրանալու։ Որչափ ալ խիստ ըլլայ իմ բռնած լեզուս, պէտք է որ մտիկ ընես։

—Ճշմարիտ է։

—Աղջիկդ կնոջդ քովէն առիր· ատիկա աղէկ է, ես ալ քեզ պէս պիտի ընէի·

[illegible]

ներու քով կը թողուս եւ կը սկսիս ձամբորդել՝ սփոփուելու, գաղափարներդ, զգացումներդ փոխելու, մոռացութիւն գտնելու համար։ Մինչեւ հոս ամեն բան լաւ է։ Աղջիկը կը մեծնայ, կը կազդուրի, կ'աճի արեւուն տակ։ Բայց յետո՛յ։ Նորէն քովդ կ'առնես զաւակդ ու անոր հետ կ'երթաս կը պահուըտիս տան մը մէջ ուր մարդ չընդունիլ որոշած ես։ Քիչ հեռու էք Ֆլորէնձայէն, որ Իտալիոյ ամենէն գեղեցիկ քաղաքներէն մէկն է, դիւրին է քեզ համար աղջկանդ մատակարարել այն զբօսանքներն, այն զուարճութիւնները զորս կը պահանջէ իր տարիքը· բայց, ո՛չ, դուք կը մնաք փակուած ինչպէս բանտի մը մէջ։

«Ճամբորդութիւններդ օգուտ չեն ըրած, չես կրցած վանել մթին գաղափարներդ եւ բոլորովին մարդատեաց եղած ես։ Այս պատճառաւ է որ պահուած կը մնաս, մարդ չես ուզեր տեսնել։ Եթէ ալ առանձին ըլլայիր աշխարհի վրայ, չէի մեղադրեր մարդատեցութիւնդ, կրնայի ըսել որ ուզածիդ պէս ապրելու իրաւունք

ունիս, նոյն իսկ կայս անտառի մը մէջ, գազաններու հետ։ Բայց դու աղջիկ մը ունէիր եւ պարտական էիր անոր։

—Պիտի ըսես որ չե՞մ սիրեր զայն։

—Ոչ, բայց պիտի ըսեմ որ քեզ համար կը սիրես զայն եւ ոչ իրեն համար։ Հայրական սէրդ անմիտ եղած է չափազանց եսական ըլլալով, եւ առանց քու գիտնալուդ, աղջկանդ վրայ աղետաբեր ազդեցութիւն մը ունեցած է եւ ունի տակաւին։

—Ո՞հ։

—Թող որ շարունակեմ։ Ֆլորէնցայի մօտ կ'ապրէիք, ուրեմն բացարձակ առանձնութեան մը մէջ։ Դասեր կուտաս Օռօռին, կը ջանաս կրթել զայն, ուրիշ բան չես կրնար ընել։ Քիչ մը վերջը պիտի խօսինք այն կրթութեան վրայ զոր ուզած ես իրեն տալ։ Մանկամարդ աղջիկը տխուր ու խոհուն կ'ըլլայ։ Կը նշմարես զայդ, բայց պատճառը չես փնտռեր· մտքէդ չես անցուներ թէ աղջիկդ կ'սկսի մտածել, թէ իր մատաղ երեւակայութիւնը կը սկսի գործել։ Նոյն իսկ, որպէս թէ վախնայի այն մտաւորական կրակէն որ անոր ուղեղին մէջ կը բորբոքի, ամեն ջանք կ'ընես, անշուշտ ակամայ, զայն մարելու համար։

«Խեղճ աղջիկը կը թառամի և կը հակի ինչպէս ծաղիկ մը զոր արեւը կը չորցնէ, և դու չես հասկնար որ օդը, կեանքի հի՛ւթը կը պակսի անոր· վերջապէս, իբրացնէ հիւանդ կ'ըլլայ։ Բժշկականութիւնն ուսումնասիրած ես· կը դարմանես զայն· միայն թէ, անոր մարմինը կը խնամես, և չես տեսներ որ հոգին ու սիրտը հիւանդ են, կը մաքառիս այդ հիւանդութեան դէմ, առանց անոր պատճառը փընտռելու, չես գուշակեր թէ աղջկանդ միտքը իր բանտին պատերէն անդին կ'անցնի և կը մոլորի ի խնդիր ելնելով այն բաներուն զորս չգիտեր, որովհետեւ դու կամաւ չես սովրեցուցած զանոնք իրեն։ Չէր գիտեր, բայց բնազդումով կը զգար թէ իր ամեն օր տեսածներէն ուրիշ էակներ կան, թէ իր աչքին առջեւ բուսածներէն ուրիշ ծաղիկներ կան, թէ անհամար հրաշալի բաներ կան որք անծանօթ են իրեն։ Եւ յետոյ, ո՛վ գիտէ իր հոգւոյն մէջ ձայն մը իր մօր վրայ չէր խօսած անոր։

Կոմսը չ'կրցաւ դողալը զսպել։

—Տարակոյս չկայ որ, շարունակեց Պ· վան Օսէն, իր միտքը տաժանելի աշխատութիւն մը կատարելով, տեսակ մը յայտնութիւններ տեղի ունեցած են իր հոգւոյն մէջ։ Դժբաղդաբար, նորածիլ փըթթում մը եղաւ միայն, և այս ամենքն երազի պէս անցան։

—Ի՞նչ ըսել կուզես, հարցուց կոմսը թրթռացող ձայնով մը·

—Ի՞նչ ըսել կ'ուզեմ։ Հիմա կը հասկընաս։ Այն վիճակն յորում կը գտնուէր աղջիկդ, սկսաւ վերջապէս անհանգիստ ընել զքեզ։ Այն ատեն միայն, բայց առանց հասկնալու թէ պէտք ունի օդի, թէ ազատութեան պակասութենէն կը խղդուի, կ'որոշես անոր հետ աշխատութիւն մը ընելու։ Սլացած արդիւնքդ ձեռք չձգեցիր։ Ինչո՞ւ։ Որովհետեւ միշտ պահած էիր քու կասկածոտ բնաւորութիւնդ, նախանձոտ նայուածքդ, տղայական վախերդ, տարօրինակ գաղափարներդ։ Աղջիկդ և ոչ իսկ նշմարած է որ դուրս ելած է իր բանտէն։ Երբեք ձեր սրտերն իրարու չէք բանար· եթէ մտածում մը ունենայ, կը ծածկէ զայն· կը շարունակէ ինքն իր անձին մէջ փակուիլ։ Առանց գիտնալու կ'անդամալուծես անոր մէջ սրտի բոլոր աւիւնն, մտքի բոլոր թափն։ Մեծ գորով մը կրնայ բանաստեղծութեան մը փոխուիլ։ Քու ծայրայեղ հոգածութեամբդ բռնապետ մը եղած ես անգիտակցաբար։ Ի՞նչ եղած է հետեւանքն։ Աղջիկդ կամք մը ունէր, դու ջնջեր ես զայն։

Կոմսը վրդովման շարժում մը ըրաւ։

—Անգթութեամբ կը վարուիս ինձ հետ, ըսաւ։

—Այո, բայց ստիպուած ես հաւանելու որ իրաւունք ունիմ։ Կը շարունակեմ, Օռօռը ճամբորդութեան տանելն անօգուտ ըլլալով, Զուիցերիա կը քաշուիս, տան մը մէջ զոր քու գաղափարներուդ համեմատ կ'ընտրես, և հոն կ'ապրիք, դու և աղջիկդ, կատարեալ առանձնութեան մը մէջ։ Իտալիոյ մէջ շատ մը սպասաւորներ ունէիք· ի Զուիցերիա, կին մը միայն կը պահէք իբրեւ սպասուհի· և այդ կինն համր է։ Քեզ համար, միշտ քու գաղափարներուդ համեմատ, Ֆրանչէսքաի այդ տկարութիւնը լաւ բան մըն է· բայց եթէ աղջիկդ որ կը մեծնայ, որ կին մը կ'ըլլայ, պէտք ունենայ հարցում մը ուղղել իր սեւէն անձի մը, չհարցներ, գիտնալով որ պատասխան պիտի չընդունի։ Իրաւ է թէ պէտք չէ որ բան մը սորվի, պէտք չէ որ բան մը գիտնայ։

«Խե՛ղճ աղջիկ։ Սարսուռ մը կ'զգամ երբ կը մտածեմ թէ երկար տարիներ անցուցեր է համր կնոջ մը եւ մարդատեաց մարդու մը հետ, որուն ուղեղին մէջ ամեն տեսակ սեւ թիթեռնիկներ կը թռչտին, և ինքնիրենս կը հարցնեմ թէ ի՞նչպէս հիւծումէն ու ճանձրոյթէն չէ մեռած։

«Բարեբաղդաբար, վարժուած ըլլալով այն տեսակ մը խցարգելութեան որուն դատապարտուած էր, չէր տեսներ իր կացութիւնն ինչպէս որ է իրօք։ Վերջապէս, շնորհիւ իր առողջ կազմուածքին եւ այն խնամքներուն զորս տուիր իրեն, առողջութիւնը նորէն գտաւ, իր ֆիզիքական ոյժերը բոլորովին զարգացան, և շնորհալից ու պաշտելի կերպով գեղեցիկ աղջիկ մը եղաւ։

«Օր մը, իր մտքէն լոյս մը անցաւ։ Ֆրանսայի վրայ խօսեցաւ քեզ եւ Զուիցերիայէն մեկնելու տենչը յայտնեց։ Ատոր տակ բաղձանք մը կար յայտնապէս։ Գիտե՞ս ես ինչ կը կարծեմ։ Ես կը կարծեմ թէ աղջիկդ կը յուսայ, վերջապէս դուրս ելնել այն տրտմաթախիծ միայնութենէն որուն կարծես դատապարտած էիր զայն։

«Պարա՛պ յոյս, հոս, չոր դաշտի մը մէջտեղը, հրակէզ արեւուն տակը, այս հին տան մէջ, ուսկից մողէսներն ու բուերը վանած ես, կուգաք նորէն փակուիլ։ Չեմ գիտեր թէ ասկից առաջ ինչպէս բնակութիւններ ունեցած ես, բայց պալատներ ըլլալու են անոնք այս մութ խըրճիթին քովը։

(Շարունակելի)

Ցէյթունին Պէրլինի Թղթակիցը կ'իմանայ թէ Բրուսիոյ կառավարութիւնն երկու միլիոն մարքի վճարմամբ պիտի գնէ և խիւրացնէ Տքթ. Քոխի հնարած դարմանը թոքախտի դէմ, և այս դարման Տէրութեան ծախիւք և ի հաշիւ Պետութեան պիտի պատրաստուի։

Մէքլեմպուրկի մեծ-դուքսն, որ երկար ժամանակէ հետէ հիւանդ է, Տքթ. Քոխէ տեղեկութիւններ խնդրեց, բայց Տոքթորը մերժեց, և այնու հանդերձ ծանոյց թէ «Ձեր վիճակին մէջ գտնուող հիւանդներ արդէն դարմանուած են այս մեթոտով»։

Ֆրանծ Ժոզէֆ կայսր ամսոյս վերջին շաբթուն Ռաթիպոր պիտի երթայ, ուր Վիլհէլմ կայսեր հետ պիտի տեսակցի, և միասին որսի պիտի ելնեն։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պէրութէն կը հաղորդեն մեզ թէ Երուսաղեմի Միաբանութեան վարչական ժողովոյ Ատենապետ Գեր. Ղեւոնդ Ծ. վարդապետ Մաքսուտեան անդ ուղեւորեր է մի քանի շաբաթ իւր ընտանեաց քով անցունելու։ Գեր. Ղեւոնդ վարդապետ սակաւօրեայ հանգիստէ մը յետոյ Երուսաղեմ կը վերադառնայ, իւր բազմազբաղ պաշտօնին գլուխը անցնելու։

Շէրպէթեան ընտանիքն հրապարակաւ իւր խորին շնորհակալիքը կը յայտնէ ամեն այն ազգականաց և բարեկամաց որք ներկայ գտնուեցան վաղամեռիկ ՏՐ. ԵՐՈՒԱՆԴ Ց. ՇԷՐՊԷԹԵԱՆի յուղարկաւորութեան և այս տխուր առթիւ իրենց ցաւակցական զգացմանց հաւաստիքն արտայայտեցին։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՇՏՕՆԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆՔ ԱՍՏԻՃԱՆՔ ԵՒ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆՔ

Կեսարիոյ կառավարիչ անուանեցաւ Իպդէթ պէյ, նախկին կեդրոնական կառավարիչ Հալէպի Նահանգին։

Պաղտատի կեդրոնական ընդհանուր դատախազի օգնական անուանեցաւ Հասան Սամի էֆէնտի, ընդհանուր դատախազի օգնական Հըլէ գաւառին։

Պաղտատի վերաքննիչ ատենի պատժական ճիւղին նախագահ անուանեցաւ Ղալիպ պէյ, ընդհանուր դատախազ վերաքննիչ ատենին Ատանայի։

Ատանայի վերաքննիչ ատենին ընդհանուր դատախազ անուանեցաւ Եուսուֆ Րէճաի էֆէնտի, կեդրոնական ընդհանուր դատախազի օգնական Սէլանիկի։

Հըլէ գաւառին ընդհանուր դատախազի օգնական անուանեցաւ Ապտուլլահ Վէֆաի էֆէնտի, ընդհանուր դատախազի օգնական Նէճէտ գաւառին։

Իւլայի առաջին աստիճան տրուեցաւ Պէրլինի օսմանեան դեսպանատան խորհրդական և գործակատար Օսման Շիւքրի էֆէնտիի։

Իւլայի երկրորդ աստիճան՝ նոյն դեսպանատան առաջին քարտուղար Ահմէտ Սալիմ պէյի։

Սանիյէի երկրորդ աստիճան՝ նոյն դեսպանատան երկրորդ քարտուղար Րէֆիգ պէյի և երրորդ քարտուղար Նազմի պէյի։

Առաջին կարգի Օսմանիյէ պատուանշան տրուեցաւ Ֆրանսայի Ներքին գործոց նախարար Պ. Քոնսթանի։

Երրորդ կարգի Օսմանիյէ՝ Պէրլինի օսմանեան դեսպանատան զինուորական կցորդ դէր-ընդապետ Խայրի պէյի։

Ի ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏ

Բարձր. Մեծ-Եպարքոսն և Բարձր. Շէյխ-Իւլ-Իսլամ էֆէնտին երէկ յաջորդաբար կայս. պալատ գնացին եւ առացան Վեհ. Սուլթանի հրամանները։

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Բարձր. Մեծ-Եպարքոսն երէկ ի Բերա ռուսական դեսպանատունը գնաց և տեսակցեցաւ դեսպան Պ. Նէլիտովի հետ։

Ի Բ. ԴՈՒՌՆ

Դատական նախարար Վսեմ. Բիզա փաշա երէկ Բ. Դուռը գնաց և կարեւոր խնդիրներու վրայ երկար խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին հետ։

—Բարձր. Մեծ-Եպարքոսն ու Արտաքին գործոց Վսեմ. Նախարարն երէկ իրիկուն մինչեւ ուշ ժամանակ խորհրդակցեցան կարեւոր խնդրոց վրայ։

—Քաղաքապետ Րըտվան պէյ երէկ Բ. Դուռը գնաց և տեսակցեցաւ Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին հետ։

—Ամերիկեան, պելճիքական ու սերպիական դեսպանք երէկ յաջորդաբար Բ. Դուռը գնացին և տեսակցեցան Արտաքին գործոց Վսեմ. Նախարարին հետ։

ՀՈՐՆ ԷՖԷՆՏԻ

Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան խորհրդական Հորն էֆէնտիի պաշտօնավարութեան պայմանաժամն աւարտած ըլլալով, կայս. Իրատէ մը հրամայած է վերանորոգել զայն։

Կայս. սոյն Իրատէն Բ. Դրան կողմէ հաղորդուած է Առեւտրական եւ Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան։

ԹԷՎՖԻԿ ՓԱՇԱ

Պէրլինի օսմանեան դեսպան Թէվֆիք փաշա, որ ժամանակէ մը ի վեր մայրաքաղաքս կը գտնուէր, երէկ իրիկուն իւր պաշտօնատեղին ուղեւորեցաւ արեւելեան ճեպընթաց կառախումբով։

Թէվֆիք փաշա մեկնելէ առաջ կայս. պալատ գնաց և իւր հրաժեշտի ողջոյնը մատուցանելով, արժանացաւ Վեհ. Սուլթան մեծարանաց։

Ն. Վսեմութիւն յետոյ Բ. Դուռը գնաց և իւր հրաժեշտի ողջոյնը մատոյց Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին, Արտաքին գործոց Վսեմ. Նախարարին, Վսեմ. խորհրդականին և այլ բարձրաստիճան պաշտօնատարներու։

ԿԱՐՆՈՅ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՀԻՒՊԱՏՈՍԸ

Այս առտու Սաւոնտ երեկոյեան Սթէնտըրտէն առնլով կը ծանուցանէ թէ Կարնոյ անգլիական հիւպատոս Պ. Քլիֆորտ-Լոյտ, անգլիական դեսպան Սըր Ո. Հուայթի կողմէ հեռագրաւ մայրաքաղաքս հրաւիրուած ըլլալով, երէկ աստ պիտի ժամնէր։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հեռագրական տեղեկութեանց համաձայն, երեքշաբթի օրուան ժամ 10էն մինչեւ չորեքշաբթի օրուան ժամ 10, Հալէպի մէջ հնտախտէ 3 մահեր պատահած են, Անտիոքի մէջ 4 և Պիրէճիկի մէջ՝ 3։ Այլի օրն եւս Համաի մէջ՝ 3 և Հոմսի մէջ 40 վարակեալ ու 22 մեռեալ։

ԱՍԻԱԿԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

Ցայտնի է թէ ասիական երկաթուղեաց ընդհանուր երկրաչափ Պ. Քաբ Էնկիւրի գնացած է այդ կողմէն եւս երկաթուղիներու շինութեան ձեռնարկելու համար։

Արդ, Էնկիւրիի գաւառական թերթին կողմէ տրուած տեղեկութեանց համաձայն, ընկերութիւնը ամենայն փութով գործի սկսած է։ Ճամբուն երկու կողմը հարկ եղած տեղերու վրայ ձեռնարկած է գործաւորաց բնակութեան համար տաղաւարներու, երկաթագործաց և այլոց խանութներու շինութեան։ Կայարանը պիտի շինուի Էնկիւրիի Պէյլիկ Ջայըրի մէջ գտնուած Տիբիլի Թաշ անուն տեղը։ Հարկ եղած պատրաստութիւնք կը տեսնուին շինութեան ձեռնարկելու համար։

Երկաթուղւոյ շինութեանց ամենէն դժուար տեղն էր Կէյվէի և Էսկիշէհրի միջեւ եղած միջոցն, սակայն ասոր եւս նախնական շինութիւնք աւարտած են։ Ցառաջիկայ մարտ ամսոյն առաջին կառախումբը Էսկիշէհր պիտի մտնէ։ Այդ միջոցին Էնկիւրիի կողմը կատարուած աշխատութիւնք եւս պիտի աւարտին, որով վերջնապէս որոշուած է 1892 ի մարտ ամսոյն կատարել ասիական ընդհանուր գիծերու բացումը։

ՇԵՐԱՄԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Անցեալ յուլիս ամսոյ 30ին պաշտօնապէս ծանուցուած էր թէ Առեւտրական ու Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան և Հանրային Պարտուց Վարչութեան միջեւ տրուած որոշման մը համաձայն, Պրուսայի մէջ կազմեալ յատուկ յանձնաժողով մը, յետ քննութեան, վկայականներ պիտի տար անոնց որք տեղական շերամաբուծութեամբ կ'զբաղին և միանգամայն պիտի վաւերացնէր օտար երկիրներէ վկայական ունեցողներու վկայականը։

Արդ, մինչեւ անցեալ սեպտեմբեր ամսոյ 15ը՝ 73 շերամաբոյծներ աղերսագիր տուած են քննութիւն տալու համար և ասոնցմէ 63ը միայն ներկայանալով քննուած են յանձնաժողովին կողմէ։

Աւասիկ այդ դիմողներու անուններն ու իրենց ստացած վկայականի աստիճանն, ինչպէս նաեւ մետաքսագործութեան համար հաստատեալ վարժարանէն անցեալ տարի եւ այս տարի վկայական ստացողներու անունները։

Ցանձնաժողովին, յետ քննութեան, վաւերացուած է հետեւեալ անձերու ունեցած օտար վկայականները։

Մարտիրոս էֆէնտի Զարիֆեան, Անաստասիոս Բոսթանթճիոտիս էֆէնտի, Թէոլոգոս Անասթասիատիս էֆէնտի եւ Եորկի Բամպուեկի էֆէնտի։

Առաջին կարգի վկայական տրուած է հետեւեալ անձանց։

Գառնիկ էֆէնտի Արսէնեան, Յովհաննէս էֆ. Տէրվիշեան, Գրիգոր էֆ. Միխալեան և Անթուան Սարիկ էֆէնտի։

Երկրորդ կարգի վկայական տրուած է հետեւեալ անձանց։

Մարթի Օղլու Ահմէտ էֆէնտի, Գարեգին էֆէնտի Փափազեան, Բրիշարքի Իբատիս էֆէնտի, Միհրան էֆէնտի Ճամճեան, Յովհաննէս էֆ. Սարըեան, Իոաքրատ Տիւրիմիս էֆէնտի, Աթանաս Լփէնտի Տէմճեան, Օմրոս Քոմէնէնոս էֆէնտի, Թէրզի Աթանաս էֆ., Հասան Նուրի էֆ., Եորկիոս Թէոլոզիտի էֆէնտի, Աղաս Եագովոս էֆէնտի, Վասիլաքի էֆէնտի Հաճի Խուվան օղլու, Վասիլաքի էֆէնտի Ճէպէճի Օղլու և Լէոնիտի Նոմիտիս էֆէնտի։

Երրորդ կարգի վկայական ստացած են հետեւեալ անձինք։

Պետրոս էֆ. Կիւմիւշեան, Ֆիլիքս Կէտէոն էֆ., Գէորգ էֆ. Չէրքէսեան, Բէրիքլի էֆ. Հաքիմ օղլու, Քիրեաքոս Էֆթիմիտի էֆ., Ուլիս Մէրքիւլէն էֆ., Ճիվանի Սթավրոքոբուլոս էֆ., Հաճի Եանի օղլու Եանի էֆ., Խարալամպոս Բաքատոբուլոս էֆ., Րէնպէր օղլու Բրիսթիտի էֆ., Գունտուրաճը օղլու Քոսթանթին Թանաշ էֆ., Արոսթոլ օղլու Նորկի էֆ., Մուշեղ էֆ. Սէրէնեան, Լէոնիտի Քալիցա էֆ., Եորկաքի Զավէրի էֆ., Ցարութիւն էֆէնտի Մելքիսեդեան, Ասատուր էֆ. Մելքոնեան, Կարապետ էֆ. Նահապետեան, Տոքթ. Տիմիթրաքի Թէրտանիտի էֆէնտի, Կարապետ էֆ. Քէօմիւրճեան, Առաքել էֆ. Արզումանեան, Նիքոլա օղլու Անաստաս էֆ., Տիրան էֆ. Շէֆթեան, Ալէքսանտրոս Զողրաթոֆոս էֆ. և Տիմոթէոս էֆ. Պալըքճեանց։

Անցեալ տարի մետաքսագործութեան վարժարանէն վկայական ստացած են։

Ցովհաննէս էֆէնտի Տէր Աբրահամեան, Ժոզէֆիտի Էլիազարս էֆէնտի, Խրիսթօ Տոլիտի էֆէնտի, Երուանդ էֆէնտի Գուրեան, Ցովհաննէս էֆէնտի Լութֆեան, Ցուսիկ էֆէնտի Տէլլալեան, Սիւլէյման էֆէնտի, Ստեփան էֆէնտի Նատըրեան, Եռանիտի Տիմիգրի էֆէնտի, Սինեքերիմ էֆէնտի Հէլվաճեան, Անանիա Միլէթէոս էֆէնտի և Մուխթար էֆէնտի։

Իսկ այս տարի նոյն վարժարանէն վկայական ստացած են։

Պօղոս էֆէնտի Տէյիրմէնճեան, Աճարոն էֆ. Պօյաճեան, Ցակոբ էֆ. Անդրէասեան, Տիգրան էֆ. Սէֆէրշահեան, Ցարութիւն էֆ. Սարկաեան, Իլիա էֆէնտի Հաճի Անասթասիատիս, Գրիգոր էֆ. Գալբաքեան, Տէլիմաք էֆէնտի, Պօղոս էֆ. Տէրվիշեան, Միխալիտիս էֆէնտի, Զէնոբ էֆ. Օհանեան, Մաքսուտ էֆ. Փափազեան, Արիկ էֆ. Չէթէճեան, Նուպար էֆ. Քալըքճի, Անթուան էֆ. Օհանեան, Գրիգոր էֆ. Թրնկըրեան, Ազարիկ էֆ. Անտոնեան, Ցովհաննէս էֆ. Չէլէպեան, Պօղոս էֆ. Էֆէեան, Նիքոլա էֆ. Բաստանթօ, Բարունակ էֆ. Շիշմանեան և Բարունակ էֆ. Պալասանեան։

Վկայական առնելու համար աղերսագրով յանձնաժողովին դիմողներէն երեքը միայն չեն կրցած վկայական ստանալ և հետեւաբար յառաջիկայ տարուան մնացած են։

ՕՍՄ. ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՆ

Պոլսոյ հայ վաճառականաց ոմանց կողմէ հետեւեալն կը հաղորդուի մեզ.

Կը խնդրենք Արեւելքի խմբագրութենէն հրապարակաւ թարգման լինել մեր շնորհակալեաց առ Օսմ. Նամակատան Պալըգ Բազարի մասնաճիւղի միւտիր Վէհպի էֆէնտին, որ իւր պաշտօնին մէջ խիստ արժանաւոր լինելով, կարգապահութիւնն ըստ ամենայնի յարգել կուտայ պաշտօնէից և ամէն կարգի դիւրութիւններ կ'ընծայէ վաճառականաց եւյլ իրեն դիմող անձանց։ Այսպէս, անցեալ շաբաթ երեկոյ, երբ նամակատան պաշտօնեայք կը մերժէին նամակներ յանձնել տէրերուն՝ ուշ լինելն առարկելով, յիշեալ Վէհպի էֆ.ի շնորհիւ ամեն ոք կարողացաւ ստանալ իւր նամակն ու ըստ այնմ գործադրել առանց երկու աւուր յապաղումէ վնասուելու։ Աւստի կը խնդրենք որ յօրինակ այլ պաշտօնէից հրատարակուի Վէհպի էֆէնտիի պաշտօնական արժանաւորութիւնն ու մեր խորին երախտագիտութիւնը առ Վեհ. Սուլթանն որ այսպիսի արժանաւոր անձինք պաշտօնի գլուխ անցունելու շնորհ ըրած է։

ԿՐԵՏԷ

Կրետէի մէջ Սուլթանիյէ վարժարան մը հաստատելու համար արդէն որոշում տրուած և Հանեայի մէջ ալ այդ վարժարանին հաւասար բարձրագոյն վարժարան մը հաստատուած էր։ Սակայն նկատելով որ Սուլթանիյէ վարժարանի մը պէտքն օր օրի աւելի զգալի կըլլայ, կղզւոյն կուսակալութիւնը քանիցս դիմած է Բ. Դրան արտօնութիւն խնդրելով։ Արդ, Բ. Դուռն որոշած է 300,000 ղրուշ յատկացնել այդ վարժարանի հաստատութեան համար և այդ առթիւ պէտք եղած հրամանները տալու վրայ է Կրթական նախարարութեան։

Պ. ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՆԷԼԻՏՈՖ

Ռուսական դեսպանուհի տիկին Նէլիտոֆ որ ժամանակէ մը հետէ Բարիզ կը գտնուէր իւր անձնական տկարութիւնը դարմանելու համար, նախընթաց իրիկուն մայրաքաղաքս հասաւ արեւելեան ճեպընթաց կառախումբով։ Պ. Նէլիտոֆ և դեսպանատան գլխաւոր պաշտօնեայք Սիրքէճիի կայարանը գացած էին ընդ առաջ դեսպանուհւոյն։ Տիկին Նէլիտոֆ դեսպանատան պահակ Բէյքէօզ շոգենաւով երէկ Պիւյիւքտէրէ պիտի ուղեւորէր, սակայն իւր մեկնումն այսօրուան թողած է։ Ցայտնի չէ թէ Պ. Նէլիտոֆ իւր տիկնոջ պիտի ընկերանա՞յ թէ ոչ։

ԳԻՏԱԿԱՆ ԽՈՒԶԱՐԿՈՒԹԻՒՆՔ

Կ. Պոլսոյ Փրանսական դեսպանատան երկրորդ Թարգման Պ. Քլէման Հիւառ վերջերս կարեւոր հետազօտութիւններ կատարած էր ի Փոքր-Ասիա, արեւելեան հին գրութիւններ ձեռք ձգելու համար։ Պ. Պարպիէ տը Մէյնառ այս օրերս Բարիզու գեղարուեստից կաճառին հաղորդած է արդիւնքն այդ հետազօտութեանց որոց նպատակն էր Գարամանի մէջ (Նախկին Լիւկաօնիա և Իսավրիա) և գլխաւորաբար Քօնեայի մէջ (Իկոնիոն) իսլամական արձանագրութիւններ փնտռել Սէլճուքեանց ժամանակէն մնացած, (Քրիստոսի թուականէն 1087—1300 տարի ետքը)։ Պ. Հիւառ յիսունի չափ արձանագրութիւններ գտած է, առանց հաշուելու լատիներէն և յունարէն գրութիւնք։

Կայս. հրամանաւ Ֆէրիգութեան աստիճան տրուած է Ճէզաիրցի Էմիր Ապտուլգատէրի որդի Մէհմէտ փաշայի, որ միանգամայն Էրթողրուլ հեծելազնդին մէջ պաշտօնի կոչուած եւ կայս. Թիկնապահաց կարգը դասուած է։

—Բեդրսպուրկի օսմանեան դեսպանատան նորընտիր խորհրդական Իհսան էֆ. եւ նորընտիր երկրորդ քարտուղար Սէրվէթ պէյ հրաման ստացած են անմիջապէս իրենց նոր պաշտօնատեղին ուղեւորելու համար։

—Պէրութի ջուրի ընկերութիւնն, որուն մենաշնորհի պայմանաժամը լրանալու համար տակաւին քսան տարի կայ, ինչ ինչ օգտակար պայմաններ ցոյց տալով, խնդրած է երկարել մենաշնորհի պայմանաժամը, սակայն պատասխան տրուած է իրեն թէ կայս. կառավարութիւնն առայժմ չպիտի կրնայ հաւանութիւն տալ այդ պայմանաժամի երկարելուն։

—Տրապիզոնի Նահանգին խճուղեաց առաջին երկրաչափ Ապտիւրրահման էֆէնտի Պոլսոյ եւ Ջաթալճայի խճուղեաց առաջին երկրաչափ անուանած է։

—Երէկ Վառնայէն մայրաքաղաքս եկան երեսուն եւ հինգ տնուոր բուլղարացի գաղթականներ։

—Ֆէրիգ Շաքիր փաշա, որ մավզերեան հրացաններու ստացման եւ քննութեան համար Գերմանիա կը գտնուէր, երէկ մայրաքաղաքս ժամանեց։

—Մախսուսէի Կէչէտ շոգենաւն, յորում կը գտնուին 150ի չափ ուխտաւորք, այս առաւօտ Պոլսոյ նաւահանգիստը ժամանեց։ Այս շոգենաւ ի Տարտանէլ 24 ժամուան քարանթինայի ենթարկուած է։ Ուխտաւորաց առողջական վիճակը խիստ գոհացուցիչ է։

—Անգլիական ընդհ. հիւպատոս Պ. Հանրի Ֆաուսէթ որ արձակուրդով բացակայ կը գտնուէր, մայրաքաղաքս վերադարձաւ։

—Կ'ըսուի թէ Պապը կարդինալութեան աստիճանի պիտի բարձրացունէ Երուսաղեմի լատինաց Պատրիարքը։

—Պ. Պ. Րէյնաք և Պիքէլաս երէկ մեկնեցան մայրաքաղաքէս յԱթէնք։ Պ. Րէյնաք Ցունաստանի մէջ պիտի կատարէ այն հնագիտական պաշտօնն որ յանձնուած է իրեն՝ Ֆրանսայի կրթական նախարարութեան կողմէ։

—Պ. Էօժէն Բաբաբոր, որ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ կառավարական պաշտօնէից Ապահովագրական ընկերութեան հիմնադրաց մին է, այդ ընկերութեան հաստատման 25ամեայ տարեդարձի հանդէսներուն ներկայ գտնուելու հրաւիրուած ըլլալով, երէկ իրիկուան կառախումբով մեկնեցաւ մայրաքաղաքէս՝ ի Վիեննա։

—Կայս. Իրատէ մը հրամայած էր որ առեւտրական նաւեր շինողներու համար արքունի անտառներէն ձրիաբար տրուին հարկ եղած ատաղձները։ Արդ, այդ արտօնութենէն օգտուելով ցարդ 8—10 անձինք ձեռնհաս իշխանութեան դիմած և արտօնութիւն ստացած են նոր նաւերու շինութեան համար արքունի անտառներէն ձրիաբար ատաղձ ստանալու։

—Հեռագրական և Թղթատարական վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Հալէպի Ջէյթուն գաւառակին մէջ հեռագրական կայարան մը հաստատուած է, ուր պիտի ընդունուին նաև Թղթատարական պարզ ու յանձնարարեալ նամակներ։

—Տրապիզոնի գաւառական թերթին մէջ կը կարդանք թէ Շապին Գարահիսարի բանտը ծակելով խոյս տուող աւազակաց երկուքն Օրտուի մէջ ձերբակալուած են։

—Երկրագործական տնօրէն Նուրի պէյ և կեդրոնական քննիչ Ազաթօն էֆէնտի երէկ Հալքալը գնացին և աչքէ անցուցին տիպար-ագարակի շինութիւնն, որ աւարտելու վրայ է։

—Գասըմ Փաշայի ոստիկանապետ Շէմսէտտին էֆէնտի Ղալաթիոյ Վոյվոտա ոստիկանատեղին ոստիկանապետ անուանած և այս վերջնոյնն ալ Հասան էֆէնտի Գասըմ Փաշա փոխադրուած է։

—Ոստիկանական վարչական ժողովոյ երեկի նիստին մէջ, որ տեղի ունեցաւ ընդ նախագահութեամբ Պոլսոյ ոստիկանապետ Ակեաճ էֆէնտիի, որոշուեցաւ հեռաւոր վայրեր աքսորել մէկ քանի վաղեմի չարագործներ, որոց մայրաքաղաքս մնալը յարմար դատուած չէ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տարտանելէն կը գրեն մեզ.

Քաղաքիս բնակիչներէն կոչկակար Կոստիկեան Մարկոսի մանկամարդ կինը Կիւլլինէ Մարկոսեան՝ իւր առաջին ծննդաբերութեան հետեւանօք արգանդի անբուժելի հիւանդութենէ մը վարակուած էր, և հակառակ բժշկական ամեն խնամոց իւր հիւանդութիւնն օր ըստ օրէ առաւել սաստկանալով բժիշկք ամեն յոյս կտրած էին, եւ խորհրդակցութենէ մը վերջ նորա մահը անխուսափելի վճռած էին. ցաւալին այն էր որ իւրեանց աղքատութեամբը չէին կարող այլ եւս դարմաններու ետեւէ ըլլալ։ Այս անյոյս վիճակին մէջ, տեղւոյս Թաղապետական բժիշկ Տօքթ. Ալեքսանդր Սիլվէսթրօ, որ իւր աղքատասիրութեամբն հանրածանօթ է արդէն, գրեթէ երեք ամիս շարունակ, գիշեր թէ ցորեկ անձնուիրաբար խնամելով յիշեալ աղքատիկ կինն, յաջողած է զայն ազատել մահուանէ ի մեծ ուրախութիւն իւր ծնողաց եւ պարագայից։ Հիւանդին տէրը, Կոստիկեան Մարկոս, յոյժ աղքատիկ գոլով եւ անկարող վճարելու բժշկին 200 է աւելի այցելութեանց գինն, գէթ ի բարոյական վարձատրութիւն յիշեալ Մեծ. Տոքթորին՝ կը խնդրէ որ հաճիք ներկայս հրատարակել, իբր թարգման իւր հրապարակային շնորհակալեաց։ Ցիշեալ բժշկին առ մեր ազգայինս ցուցած մարդասիրութիւնք բազմաթիւ են արդէն։

ՀԵՌԱԳԻՐԱԼՈՒՐՔ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԷՆ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ

ՄԱՏՐԻՏ, 13.— Մխախոտի պետական գործարանը գրեթէ ամբողջովին հրոյ ճարակ եղաւ։ 6,000 անձինք անգործ մնացին։ Քրիստինէ խնամակալ թագուհին հրդեհին վայրն եկաւ։ Բազմութիւնը զինք տեսնելով, համակրալից աղաղակներով ողջունեց։

ՊԵՐԼԻՆ, 13.—Պերլինէն Թագեբլէտ Սակարանի կարեւոր լրագիրը կը հաստատէ թէ Տքթ. Քոխի գիւտն այնքան յառաջ գացած է որ 100 անկողնով առ ի փորձ հիւանդանոց մը հաստատել կը խորհուի։

ԱԹԷՆՔ, 13.—Զարեւէշն եկաւ, Ժողովրդեան կողմէ համակրալից ընդունելութիւն գտաւ. գիշերը քաղաքին մէջ լուսավառութիւնք եղան։

ՓԱՐԻԶ, 13.—Այս երեկոյ մեծ հացկերոյթ Նախագահական պալատան մէջ ի պատիւ Դանիոյ դահժառանգին։ Այսօր մենամարտեցան Պ. Լակէռ երեսփոխանն և Պ. Տէրուլէտ բանաստեղծն, երկուքն նախկին Պուլանժէականք։ Պ. Տէրուլէտ օգին մէջ պարպեց իւր ատրճանակն։ Ոչ ոք զարնուեցաւ։ Երկուքն ալ ձերբակալեցան։

ՆԻՒ ԵՈՐՔ, 13.—Հոնտուրասի մէջ վերատին քաղաքային պատերազմ ծագելուն պատճառաւ կուաթէմալայի Նախագահն օգնութիւն ղրկեց Նախագահին, կը վախցուի նոր պատերազմէ ի Կեդր. Ամերիկա։

ԺԷՆԱՅԻՐ, 13.— Ի պատիւ Տիւփէոէ ծովակալին հացկերոյթ տալով Լավիժրրի կարտինալն ըսաւ թէ միութիւնն հարկաւոր է և թէ պէտք է որ Ֆրանսայի կղերն առանց վերապահութեան ճանչնայ Ֆրանսայի կառավարութեան արդի հանրապետական ձեւն, որ ազգին կողմէ քանիցս վաւերացուած է։ Ցոյս յայտնեց որ կղերն ամբողջովին կը յարի այս գաղափարին, որովհետեւ չի կարծեր որ կղերական կարեւոր հեղինակութիւն մը այս գաղափարին դէմ խօսի։ Այս խօսքեր ուշագրաւ են, Լավիժրրի կարտինալին կարեւոր դրից պատճառաւ. Կարտինալն Ափրիկեան Սպիտակ Հարց նուագարաններուն Մարսէյյէզ երգն հնչեցնել տուաւ այս առթիւ։

ՀՌՈՄ, 13.—(Ա. Հ. Գ.)— Պատերազմական նախարարն, իւր նախագիծը մատուցանելով, յայտարարեց իւր պաշտօնակցաց թէ անկարելի է իրմէ խնդրած 50 միլիոն Ֆր.ի զեղչն ընել, եթէ չուզուիր զօրաբանակաց թիւը 12էն 10ի իջեցնել։ Այսպիսի տնօրինութեան մը համակերպելու փոխարէն իւր հրաժարականը տալ նախամեծար կը դատէ։ (Արև. Հեռ. Գործակալութեան «Նոյմ 13» Թուականաւ երբեւ նոր լուր մեզ հաղորդած այս «Հեռագիրը» Փարիզի լրագիրք նոյնութեամբ հրատարակած էին արդէն իրենց Նոյմ. 10 Թուով, որ ձեռքերնիս է։

Ծ. Խ. (Արեւել+)

ՄԻԼԱՆ, 13. (Ա. Հ. Գ.)—Պաշտօնաւորի մը կողմէ հաղորդեալ տեղեկութեան նայելով, Պ. Պ. Քրիսփիի և Քափրիվիի խորհրդակցութեան նպատակն էր Իտալիոյ և Գերմանիոյ միջեւ համաձայնութիւն մը՝ ֆրանսական մաքսապաշտպանութեան դիմադրելու համար։ (Արև. Հեռ. Գործակալութեան իբր նոր յուրնոյմ 13 Թուով մեզ հաղորդած այս «Հեռագիր» աւելի մանրամասն և աւելի ճշգրիտ ձեւով հաղորդուած է Միլանէ առ Ֆիկարօ նոյմ 9 Թըւով, և նոյն Թերթին նոյմ. 10 Թուոյն մէջ հրատարակուած, որ ձեռքերնիս է արդէն։ (Ծ. Խ. Արեւելք)

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Չորեքշաբթի, 2 Նոյմ.

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

Երէկ երեկոյ գոց. (Սէրի Ծ. Սէրի)	19	34
Այսօրուան բացուելուն	20	2
Եւս օրին	20	1
Թահվիլաթը Օսմանիէ երէկ երեկոյ	79	16
» » ժամ 5ին	79	20

[illegible]

Փոխառութիւն Ա. Սէրի	41	3/8
» Բ. »	22	5/8
» Գ. »	20	2

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍԵՐ

Օսմանեան Ահենքի ... Սէրի Ի.	4	32
Բրեսոն Ճէնեթի ...	9	20
[illegible]	6	28
Ծով. Շահմէ Եռվոկար	4	30
Թրամուայ	530	
[illegible]	78	75
Բանքի Թուտք Լոնտոնի ... Գ. Կ.	145	

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Բարիզ, 13 Նոյեմբեր, ժամ 3 վայրկ. 40 երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 3 %	95	12 1/2
» 4 1/2 %	105	10
Օսմանեան Քօնսօլիտէ Սէրի Դ.	18	52 1/2
Օսմանեան Երկաթուղի	79	
» Րէժիի բաժնեթուղթք	310	
Պանք Օթոման	628	75
Դրեսի Լիոնէ	815	
Իտալական Ռանթ 5 %	94	
Եգիպտական 5 %	462	50
Բրիօրիթէ Թիւրք (1890)	410	

Եգիպտական միացեալ	484	37 1/2
Պանք տը Բարի	875	
Օսմ. Մաքս. արժէթուղթ	462	50
Սուէզի ջրանցք	2412	50
Սպանիական արտաքին	75	13/16
Ռիօ Թինթօ	610	
Մէռիտիոնօ	693	75
Չեք Լոնտոնի վրայ	25	35 1/2

Լոնտոն, 13 Նոյմ. ժամ 6 վայր. — երեկոյ

Անգլ. քոնսօլիտէ	94	3/16
Օսմ. » Սէրի Դ.	18	3/16
» » » Ա.	41	5/8
» » » Բ.	22	5/8
» » » Գ.	18	3/16
Փոխառութիւն 1877	100	3/8
Պանք Օթոման	15	1/16
Եգիպտական միացեալ (ունիֆիէ)	95	5/16
» առանձ. (բրիվիլէժիէ) Նոր	90	
Ռիօ Թինթօ	24	1/8
Ցուսանիայ (փոխառ. Բօլիւր)	102	3/4
Հելլենական 5 %	89	1/2 (*)
Մօնօբօլ »	72	1/4
Ռուսական 1889	97	3/4
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ	25	36

Վիեննա, 13 Նոյմ. ժամ — վայր. —

Օսմանեան երկաթուղի	37	70
» Րէժիի բաժնեթուղթք	135	
Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	115	90

Պերլին, 13 Նոյմ. ժամ — վայր. —

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	20	35
Ռուսլ Թղթադրամ	248	50
Օսմանեան երկաթուղի	80	50
Օսմանեան քօնսօլիտէ Սէրի Դ.	18	15

ԲԱՐԻԶ ԲԹԻԹ ՊՈՒՐՍ

Բարիզ, 13 Նոյմ. ժ. — վ. — երեկոյ

Ֆրանսական Ռանթ 3 %	95	37 1/2
Օսմանեան քօնսօլիտէ Դ.	18	65
Օսմանեան երկաթուղի	79	
Օսմ. Րէժի	311	25
Բրիօրիթէ Թիւրք	408	75[*]
Օսմ. Մաքս. արժէթուղթ	463	
Պանք Օթոման	633	75
Ռիօ Թինթօ	615	

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱԶԳԱՑ ՆՈՒԻՐԱԿԱՆ ՄԱՏԵԱՆՔ

Բ. Զէնտ-Աւեստա

Լեռնադաշտ Իրանու.— Տիգրիս և Ինդոս գետոց, Կասպից ծովու և Պարսից ծոցոյ միջեւ կը բարձրանայ Իրանու լեռնադաշտն, մեծաւ մասամբ անբեր։ Իրանու լեռնադաշտն ունի և՛ աւազուտ անապատներ և սառնապատ բարձրաւանդակներ, որոց ստորոտը կը տարածուին հովիտք։ Իրանու լեռնադաշտը կը շրջապատեն լեռնինք. հիւսիսային կողմը՝ Էլպուրզ որոյ բարձրագոյն գագաթն է Տեմավէնտ 5620 մեդր. արեւելեան կողմը՝ Խորասանու լեռնինք 4000 մեդր. Հինդու-Գուշ 4000 մեդր և Սիւլէյման լեռնինք 3900 մեդր. հարաւային կողմը Մէքրանի եւ Պելուճիստանի լեռնինք, և արեւմտեան կողմը՝ Էլվէնտ 5600 մեդր։ Գետակք կը սուզին աւազին և կամ աղուտ լճերու մէջ։ Կլիման է խիստ և յոյժ փոփոխական, կիզիչ՝ յամրան և ցուրտ՝ ի ձմրան, կը տիրէ անդ Սիպերիոյ ցուրտն և Սենեկալի տաքը։ Ցաճախ փոթորիկք կը պատահին Իրանու լեռնադաշտին վերայ։

Երանեանք.— Aïryrnem—Vaéjoէն գաղթեցին և բնակեցան ի Coughda (Սոգդիանիա) և ի Moûrou (Մէրվ)։ Ապանեքին պատերազմաց և դրացի Թափառաշրջիկ ժողովրդեան արշաւանաց պատճառաւ չուեցին դէպի Արեւելք, ի Bakhidhi (Բախտրէա), այսինքն աճող Թագաւորութեան, և դէպի Հր. Ելք, ի Niçaya։ Հուսկ ապա մտան Իրանու լեռնադաշտն, ի Vaêkereta-Douhzaka, Համունի լճին արեւելեան ափանց վերայ և անջատուելով՝ զանազան ազգեր կազմեցին։ Երանեանք՝ միւս Արեաց նման՝ էին հովիւ ժողովուրդ, բայց պատերազմասէր և քաջ զինեալ։ Երանեանք բնիկ մարտիկք էին զգեցեալ մերթեղէն նեղ հանդերձ։

Զենդիկ լեզու.— Երանեանց լեզուն կը կոչուի Զենդիկ (Zend) (1), որ Սանսկրիտի աւագ քոյրն է։ 1816ին, Երասմոս Ռասք Դանիացին գտաւ Զանդիկ լեզուին բանալին, բայց տակաւին չըհրատարակած իւր երկանց պտուղն՝ մեռաւ։ Անքէթիլ Տիւբռօն՝ յետ դըժնդակ փորձանաց և տաղտկալից աշխատութեանց՝ թարգմանեց Երանեանց նուիրական մատեան Zend-Avesta զոր գտաւ Պոմպայի մոխրապաշտ պարսից քով։ Պուռնուֆ Սանսկրիտի օգնութեամբ ընթերցաւ Զենտ-Աւեստայի բնագիրն, Դարեհի և Քսերքսեսայ բեւեռագիր արձանագրութիւններն։ Պոբ, Շփէկել, Հըմպոլթ և Կրիմ մշակեցին և ուսումնասիրեցին Զանդիկ լեզուն։ Հաւկ Զենտ-Աւեստայի հատակոտորներն հաւաքելով՝ խորին քննութիւններ ըրաւ և պայծառ լոյս սփռեց Զանդիկ լեզուի վերայ։ Զենտ-Աւեստա գրուած է Զանդիկ լեզուաւ. Սասանեանց ժամանակ փոփոխուելով՝ ծնաւ Բեհլվի կամ Հիւզուարէշ լեզուն, որով թարգմանուեցաւ Զենտ-Աւեստա և գրուեցան Սասանեանց դրամք։ Բեհլվի կը պարունակէր բազմաթիւ ասորական բառեր։ Ապա թօթափեցան այդ եկամուտ բառեր և յօրինեցաւ Պարսիկ լեզուն, որ սակաւ ինչ կը տարբերի Ֆիրդուսի բանաստեղծին՝ հեղինակ Շահ Նամէ կոչուած դիւցազներգակ վիպասանութեան՝ լեզուէն։

Զրադաշտ.— Զենտ-Աւեստայի հեղի-

(1) Zend կը համապատասխանէ Chandas (չափականութիւն) բառին որ տրուած է վետայական երգոց, scand (սանել, ելնել) արմատէն։ Համեմատէ մեր սանդ ուղղ և աշխարհաբառ ցատ-կ-ել և լատ. scandare բառերն։

նակն է Զըրդըշտ։ Արեւելեան աւանդութիւն մը կ'ըսէ՝ թէ Զրադաշտ նըշանաւոր ցեղի ծնունդ է (2)։

Նորա հայրը կը կոչուէր Pourusaçpa եւ մայրն՝ Dughda։ Զրադաշտայ ծննդըն հրաշիւք յայտնուեցաւ, զի Զրադաշտ Արամազդի մարգարէն էր. որ սահմանուած էր գաշխարհ վերստին ծննելու։ Դեռ այն ինչ ծնեալ՝ Զրադաշտ սկսաւ խնդալ. սա նշան մըն էր նախադուշակ՝ թէ նա մեծ իմաստուն մը պիտի լինէր։ Զրադաշտ անդստին ի ծննդենէ ենթարկուեցաւ դիւաց փորձանաց։ Իւր հայրենեաց՝ Բակտրիոյ՝ արքայն Durânsarun կամեցաւ նորա դրդմամբ սպանել զնա որոցին մէջ, և սակայն մարդասպանին ձեռքն՝ երբ պիտի փառէր նորածին մանկան՝ սկսաւ դողդոջել։ Դեւք տարին զնա յանապատ տեղիս, դրին փայտակոյտի վերայ, նետեցին կատաղի սովալլուկ գայլերու առջեւ, բայց մանուկն անվնաս մնաց միշտ և հրաշալի իմն երկու երկնային կովեր կաթ ջամբեցին նմա. այլ նուագ, թունալից ըմպելիք մատուցին նմա, բայց մերժեց խմել զայն։ Այս հալածանքն եւ փորձութիւն տեւեցին մինչեւ որ Զրադաշտ եօթանասուն եւ եօթնամեայ մեռաւ ըստ ոմանց՝ չանթահար եւ ըստ այլոց Սուրանեան վատանշան զինուորէ մը ի պատերազմի։

Մինչդեռ երեսնամեայ էր Զրադաշտ Vohu-Manah կամ Vohoumanâs Գերագոյն հոգի՝ նմա երեւցաւ և տարաւ զնա Արամազդայ առջեւ։ Արամազդ (Ahoura-Mazda) հրաման տուաւ Զրադաշտայ հարցունել թէ «ո՞վ է ընտիրն յարարածս երկրի»։— Նա է ընտիրն որոյ սիրտը սուրբ է։ Տեղեկացաւ անդնիւր հրեշտակի անուն և պաշտօն և չար ոգւոց բնութիւնն և ստորոգելիս, նմանապէս ստացաւ բարոյական եւ բնական գիտելիս և հրամայեցաւ նմա երթալ ի քարոզութիւն։

Զրադաշտ բոցավառ լեռնէ մ'անցնելէն ետեւ՝ վերստին փորձուեցաւ և ապա ստացաւ Աստուծոյ ձեռքէն զԱւեստա և դարձաւ յերկրի վերայ։ Եկաւ ի Պահլ (Bakhdi, Bakhtris) առ արքայն Vistaçpa, որդի Aourvataçpայի։ Դեւք կրկին հալածեցին զնա և երկրին իմաստունք հակառակեցան նմա, բայց Զրադաշտ յաղթեց նոցա։ Զրադաշտ յայտնեց արքային՝ թէ Աստուածուստ կուգայ առ նա և սկսաւ ընթեռնուլ զԱւեստա։ Արքայն, դշխոյն և նոցա որդիք հաւատացին նմա և ժողովրդեան մեծագոյն մասն արքայական տան հետեւեցաւ։

Բայց աւա՜ղ, պատմաբանօրէն Զրադաշտայ անունը կը ճանչնմք միայն, ոչ ծննդեան և ոչ մահուան թըուականը ծանօթ է մեզ։ Հաւանականաբար Ժ դարուն հիմնուեցաւ Զրադաշտայ կրօնքն։

Զրադաշտայ կրօնքը Մեծն Աղեքսանդրի յաջորդած և Պարթեւաց Արշակեանց հարստութեան ժամանակ մարեցաւ, որովհետեւ Արշակեանք հելլենասէր էին։ Բայց Սասանեանց ժամանակ, Գ. դարէն մինչեւ Արաբաց արշաւանքն՝ էր ազգ. կրօն։ Սասանեանց ժամանակ Զրադաշտայ կրօնքէն այլ և այլ հերձուածներ ծնած էին, Մազդեզնէն, Մանիքէն, Մազդակեան, Բուդդայականներ։ Եղիշէ (տե՛ս 1)։

Մահմետականութիւնն Իրանու լեռնադաշտին վերայ տարածուելէն վերջ կրակապաշտ մազդեզականք ապաւինեցան ի Խորասան (583), և 683ին ի Հիւրմիզ քաղաքն, Պարսից ծոցոյն վերայ, 15 տարի։ 698 ին, գաղթեցին Տիւ կղզին, 717ին անցան Սանժան քաղաքը, Տամնի հարաւային եզրը։ Անդ երեք հարիւր տարի մնալէ վերջ անցան ի Կիւզերաթ և դամ զդամ տարածեցին հրոյկրօնքն և պաշտօն Սիւրաթի և Պոմպայի շրջակայները։ Տակաւին մինչեւ ցարդ կան 100,000 կրակապաշտք ի Պոմպայ, ի Սիւրաթ և ի Կիւզերաթ՝ որ ի Հնդկաստան. իսկ ի Պարսկաստան՝ Զրադաշտականք ի Կիրմանիա և Յեզտ. սոքա առ հասարակ ի հին ճանապարհորդաց կը կոչուին Գուեպր (3)։

Զենդ-Աւեստա. — Զենտ-Աւեստա (Zend-Avesta) (4) ունի այժմ 4 գիրք, Yasna, Vispered, Yasht և Vendidad կամ Vidaeva-data։ Զենտ-Աւեստա՝ ըստ աւանդութեան կը բաժնուէր 21 գիրք, 12,000 մագաղաթներու վերայ գրուած, որք կցուած էին միմեանց ոսկեհուռն թելերով։

(2) Զրադաշտի՝ ըստ Զենտ-Աւեստայի՝ Zartucht, Zarathucht, Zarducht, Zardust նախնական ձեւն է Zarat-Vaçtra (Ոսկեղէն հողաբուծութեան)։ Այլք կը թարգմանեն Տէր ծառնդուն ոսկւոյ, ոսկեփայլ, ոսկեղէն աստղ և ընտիր Աստղիկ (Երգիչ)։ Բայց հաւանական կը թուի Սիրոզ հողագործութեան անունն, մանաւանդ զի հողագործութիւնը սուրբ կը համարուէր ըստ Զենտ-Աւեստայի եւ դեռ մինչեւ ցարդ առ Զենացիս նուիրական է և հողագործութեան մեծ պաշտպանն է ինքնակալը։ Խորենացին արքայ կը կոչէ զԶրադաշտ։

(3) Գուէպրի անունը ծագած է Պարսիկ gabr կամ gebr բառէն որ կը նշանակէ կռապաշտ, չարափառ։ Մինչեւ իսկ Ներսէս Շնորհալւոյ ժամանակ արեւապաշտ հայեր կային Արեւորդիք անուանեալ։

(4) Avesta կը համապատասխանէ Սանսկրիտ avesthâva բառին, հաստատուած, օրինաւոր բնագիր։

Զենտ-Աւեստայի վարդապետութիւնն որ կը կոչուի Մազդեզականութիւն (Mazdèisme) հիմնուած է Երկաստուածեան վարդապետութեան վերայ, բարի և չար սկզբանց վերայ, ոչ թէ Հնդկաց բնութեան երկուութեան պէս։ Բարեաց սկիզբն է Ahoura-mazda (5) (Որմազդ, Որմիզդ) և չարեաց՝ Angrou-mainyous (Արհմն, Արհիման)։ Եւ ո՞վ են Ahoura-mazda և Angrou-mainyous։

Այսպէս կ'ըսէ մեր ոսկեղենիկ դըպրիչ Եզնիկ Կողբացի ըստ քէշակարկատին Պարսից։— Մինչեւ բնաւ էր ինչ, ասեն, ոչ երկինք և ոչ երկիր և ոչ այլ ինչ արարածք՝ որ յերկինս կամ յերկրի։ Զրուան ոմն անուն էր, որ թարգմանի բախտ կամ փառք։ Զհազար ամ յաշտ արար՝ զի թերեւս որդի մի լինիցի նմա, որում անուն Որմիզդ, որ զերկինս և զերկիր և զամենայն որ ի նոսա՝ առնիցէ, և յետ հազար ամի յաշտ առնելոյ՝ սկսաւ ածել զմտաւ, ասէ. Օգտ՞ւտ ինչ իցէ յաշտս զոր առնեմ, և լինիցի՞ ինձ որդի Որմիզդ, եթէ ի զուր ինչ ջանայցեմ։ Եւ մինչ դեռ նա զայս խորհէր, Որմիզդ և Արհմն յղացան յարգանդի մօր իւրեանց. Որմիզդն ի յաշտն առնելոյ, և Արհմն ի յերկուանալոյ անտի։ Ապա իմացեալ Զրուանայ, ասէ. երկու որդիք են յորովայնի անդ, որ ոք ի նոցանէ վաղ առ իս հասցէ՝ զնա թագաւոր արարից, և ծանուցեալ Որմզդի զխորհուրդ-դըն հօրն՝ յայտնեաց Արհմենին, ասէ. Զրուան հայր մեր խորհեցաւ՝ թէ ոք ի մէջ վաղ առ նա երթիցէ, զնա թագաւորեցուսցէ։ Եւ զայն լուեալ Արհմենին՝ ծակեաց զորովայնն, և ել եկաց առաջի հօրն։ Եւ տեսեալ զնա Զրուանայ, ոչ գիտաց եթէ ո՛ ոք իցէ. և հարցանէր՝ եթէ ո՞վ ես դու։ Եւ նա ասէ. ես եմ որդին քո։ Ասէ ցնա Զրուան. իմ որդին անուշահոտ և լուսաւոր է, և դու խաւարին և ժանդահոտ ես։ Եւ մինչդեռ նոքա զայս ընդ միմեանս խօսէին, ծնեալ Որմզդի ի ժամու իւրում լուսաւոր և անուշահոտ, եկն եկաց առաջի Զրուանայ։ Եւ տեսեալ զնա Զրուանայ, գիտաց՝ եթէ Որմիզդ որդի նորա է՝ վասն որոյ զյաշտն առնէր. և առեալ զբարսմունսն՝ զոր ի ձեռին իւրում ունէր, որովք զյաշտն առնէր ետ ցՈրմիզդ և ասէ. ցայժմ ես վասն քո յաշտ առնէի, յայսմ հետէ դու վասն իմ առնիցես։ Եւ ի տալ Զրուանայ զբարսմունսն ցՈրմիզդ և օրհնել զնա, մատուցեալ Արհմենի առաջի Զրուանայ՝ ասէ ցնա, Ո՞չ այնպէս ուխտեցեր՝ թէ ո ոք յերկուց որդւոցն իմոց յառաջ առ իս հասցէ, զնա թագաւոր արարից։ Եւ Զրուանն առ ի չյերկոյ զուխտն՝ ասէ ցԱրհմն, ա՛ւ սուտ և չարագործ, տուեալ լիցի քեզ թագաւորութիւնն ինն հազար ամի, և զՈրմիզդ ի վերայ քո արքայ կացուցեալ. և յետ ինն հազար ամի, Որմիզդ թագաւորեսցէ, և զինչ կամիցի առնել՝ արասցէ։ Ցայնժամ սկըսան Որմիզդ և Արհմն առնել արարածս. եւ ամենայն ինչ զոր Որմիզդըն առնէր՝ բարի էր և ուղիղ, եւ զոր ինչ Արհմն գործէր՝ չար էր և թիւր»։ Եզնիկ, Եղծ Քէշին Պարսից։

Ahoura mazda է «մեծ. տէր միահեծան», կը կոչուի Cpenta mainyu (ստեղծիչ հոգի), թէեւ անստեղծ, բայց ստեղծեց յոյնչէ ամէն ինչ իւր խօսքով։ Զառաջինն ստեղծեց իւր գործակալներն զաշխարհ վարելու. սոքա են Ameshaçpentaք կամ Amshespend (Անմահ բարերար), Vohou-Mano (բարի հոգի) Achavahista (Մաքրազարդեալ), Khshathrevaieya (Ըղձալի թագաւորութիւն), Cpenta-armaïti (Կատարեալ իմաստութիւն), Haourvatât (Սրբութիւն) և Ameretât (Անմահութիւն)։ Սոքա եւս լուսաւոր են Ahoura-mazdayի նման։ Ahoura-mazda ըստեղծեց Amespaçpentaներէն վերջ yasata կամ ysed (6) (հրեշտակ)։ Բազմաթիւ են սոքա և ցրուած ըստ Տիեզերս կը հսկեն բարեկարգութեան համար։ Հրեշտակաց պետն է Mithra (7) (Միհր, Արեւ), որ կը տեսնուի Haro Berezaiti (Ելպուրզ) լերին բարձունքն, շըջապատեալ յոգնաթիւ աստղերէ, ուր չ'կայ ոչ գիշեր եւ ոչ խաւար, եւ ոչ ցուրտ և կամ տաք։ Ahoura mazda նաեւ ստեղծեց որ ինչ բարի է, առողջութիւն, գեղեցկութիւն, գալար խոտ, պարարտ դաշտեր, յուռթի հովիտներ եւն եւն։ Ahoura-Mazdaյի արարածոց նախամեծարն է շունն. շուն սպանելն անքաւելի ոճիր էր։

Հաւատացեալք կ'երգէին ի փառս Ahoura-Mazdaյի. «կը պաշտեմք զAhou-ra-Mazda, անարատն, Տէր սրբութեան կը պաշտեմք զAmeshaçpentaյս, բարեաց տուիչ, կը պաշտեմք զհամայն բարի հոգիս որք կը նպաստեն մեր հաւատոց տարածման։ Կը գովեմք ամէն բարի գաղափարները, ամէն բարի խօսքերը, ամեն բարի գործերն և առնարատ կը պահեմք որ ինչ բարի է։ Ahoura-mazda միշտ բարի է, միշտ երջանիկ. ջանամք խորհել զնմանէ, խօսել եւ գործել որպէս զնա»։ Ahoura-mazda և Angrou mainyousի միջեւ պատերազմ միշտ պիտի տեւէ, բայց հուսկ ապա պիտի յաղթանակէ Ahoura-mazda, որ կը բնակի անստեղծ լուսոյ մէջ։

(5) Ahura-mazda կը համապատասխանէ Սանսկրիտ Asura-medhas (իմաստուն հոգի) բառին։ (Զենդերէն h տառը կը համապատասխանէ Սանսկրիտ s տառին, որպէս chmi և asmi (եմ)։

(6) Yasata կամ Ysed բառեն են մեր յազել, յաղթ առնել բառք։ Կը կարծուի նաեւ մեր Արտաշատ յատուկ անունն, Աշտ՝ իւր, յազդ կամ յաշտ զոհ, այսինքն պատարագ Միհրի։

(7) Mithra տես Վետայի յօդուածն, Mithra ծնունդ տուած է Միհրան Միհրդատ (Մեհր-դատ, Պարգեւ Միհրի) յատուկ անուանց։ Միհեր կը նկարուի ճչառակարանց վերայ գեղեցիկ երիտասարդի կերպարանօք, փռիւգական գլխակով, ի ծունր դրած ցուլի մի պարանոցին վերայ։

Angrou-mainyous ստեղծեց չար արարածներն։ Angrou-mainyous ունի Ahoura-mazdaյի Amesahçpentaյից դէմ Ahômanô ներ (չար գաղափար) որք են Andra (հրոյ եղծիչ), որոյ պաշտօնն է տառապեցնել զաշխարհ, Çavurou (տէգ մահու), որ կը գրգռէ զթագաւորս ի բռնակալութիւն և զմարդիկ՝ ի գողութիւն եւ ի սպանութիւն, նաեւ Nôoughaithy, Taourou, և Zaïri։ Հրեշտակաց դէմ ունի Daevaներ (8) (դեւ), որք միշտ աշխարհի կարգն և յօրինուածութիւն կը խանգարեն և զմարդիկ կը մոլորեցնեն։

Ցորժամ Ahoura-mazda ստեղծեց լոյսը, զմարդն և զհամայն բարի արարածս, յանժամ Angro-mainyous ձայն տուաւ խաւարին, փաստակար անասնոց և բուսոց։

Երբ Angro-mainyous իմացաւ, Արամազդայ ծնունդն, ջանաց սպանանել զնա իւր դիւաց լէգէոններով. Ahoura-mazdaյի և Angro mainyousի միջեւ կայ անհաշտ անդրպետ մը։ Եւ որովհետեւ Ahoura-mazda կը նախագուշակէ զապագայն, ուստի կը դըւրագանցէ զիւր ոսոխն Angro mainyous։

Պաշտամունք.— Զրադաշտականք չէին փակեր զդիս մարդկային ձեռակերտներու մէջ, և ոչ անդրի կը կանգնէին նոցա, զի յիմարութիւն կը համարէին, այլ բացօթեայ տեղեր, լերանց բարձունքն ուր բագիններ ունէին ատրուշան (adergatis), ուր միշտ հուրն սուրբ կը վառէր։ Մոգն երեսն վարշամակով (paitidana կամ penom) եւ խոյր ի գլուխ կը մերձենա'ր ի բագին։ Առանց մոգուց՝ պաշտամունք չէին կատարուէր. պաշտամունքն էին աղօթք և զոհ։ Բարեգիչ մոգն բարսմունս (bareçman) ի ձեռին՝ նախ՝ զգլուխ կը կարդայր յօգնութիւն և ապա կ'այնէր զոհն։ Արամազդայ գլխաւոր զոհն էր ձին (9), բայց կը զոհէին նաեւ եզն, այծ եւ ոչխար։ Haôma (10) հանդիսականաց բաշխելէն վերջ՝ մոգն կը յագէր անասունն և կը դնէր ատրուշանին առջեւ. պաշտամունքը կ'աւարտէր հանդիսաւոր խնջոյքէ մը վերջ. այս հանդիսաւոր խնջոյքն էր զոհեալ անասնոյ միսն, զոր կը դնէին կարկանդակի (draona) վերայ, իսկ այժմ կոգւոյ կամ կաթի հետ կը խառնեն։ Երբ մարդ մեռնէր, նորա հոգին 2 գիշեր կը մնայր դիակին քով, ապա հոգին կ'առաջնորդուէր դէպ ի Tchinvat կամուրջն՝ (ծիր կաթին *) որ ձգուած էր դժոխոց վերայ և որ կը տանէր յարքայութիւն։ Tchinvat կամրջին պահապանք էին շունք, կը դատուէր երեք աստուած դատաւորաց առջեւ, Mithra. Craosa, և Rastou Razishta։ Rashnou-Razishta՝ ճըշմարտութիւն՝ կը կշռէր բարի եւ չար գործերն. հոգին կամ կ'արդարանայր եւ կամ կը դատապարտուէր։ Մեղաւորը չէր կրնար անցնիլ կամրջէն և կը դարահոսէր անդունդն և գերի կը լինէր Angro mainyousի, իսկ արդարը դիւրաւ կ'անցնէր՝ Craosha հրեշտակին օգնութեամբ։ Vohoumano կ'ողջունէր նորա գալուստն և կը մատուցանէր զնա առ գահոյս Ahoura mazdaյի և կը ցուցնէր նմա վայր մի, անստեղծ լուսոյ մէջ, ուր պիտի մնայր մինչեւ յարութիւն մեռելոց։ Հոգիք մշտնջենապէս չէին մընար յարքայութեան կամ ի դժոխս, այլ պիտի գայ օր մը, յորում պիտի յառնեն. և այս պիտի լինի ի կատարածի աշխարհի։ Չէին այրեր դիակն, զի՝ ըստ Զենտ-Աւեստայի՝ անքաւելի ոճիր մըն էր, չէին թաղեր, ջուրը չէին նետեր, որպէս զի չապականի հուրն, հողն և ջուր։

Բարոյական Զենտ-Աւեստայի.— Մարդ ստեղծուած է պայքարելու Agroumainyousի հետ,— գործել անմիջակ երկիրն (որովհետեւ հողագործութիւն նորա առաջին պարտականութիւնն էր), պաշտպանել Ahoura-mazdaյի արարածներն և ոչնչացնել Angrou mainyousի արարածները, դործը, օձը, մրջիւնն, և այլն։

Ճշմարիտ Մազդեզականին պարտքն է խնամ տանել մաքրութեան, մաքրել եւ եղունգները կտրել, մօրուքն ածիլել, հեռանալ անպարկեշտութենէ, չստել, չխաբել, չրարկանալ, չսպանել բարի սպարած մը, մաքրուիլ գոմէզով, փայտ բերել սուրբ հրոյ համար, ամուսնացնել կոյս մանկամարդ աղջիկ մը արդար երիտասարդի մը հետ։ Ashavana (բարի) է այն մարդն որ բարի կը մտածէ, բարի կը խօսի և բարի կը գործէ, և Asha (կատարեալ սուրբ) է որ յիշեալ երեք առաքինութիւնները կը կատարէ։

Մոգք. (11)—Մոգք յատուկ նուիրապետական դասակարգութիւն մըն էին և ժառանգական, միշտ Մարաց ազգէն։ Մեծ վարդապետը կը կոչուէր Տեսնուր-Մոգպետ կամ մոգպետ (magapat) որ է գիտուն և իմաստունն Մազդեզականութեան. կոյր քարոզ կարգացող մոգ մի, զHaôma յարդարող մոգք էին։ Սոցա սովորական անունն էր âtarvan (քուրմ հրոյ)։ Մոգք դից եւ մարդկանց միջեւ միջնորդ էին, կը պնդէին թէ գերբնական զօրութիւն ունէին, որով մեծ ազդեցութիւն ունեցան ժողովրդեան և իշխանաց վերայ, պատգամները կը մեկնէին և ապագայն կը գուշակէին։ Կ'զգենուին սպիտակ երկար վերարկուներ, խոյր ի գլուխ և բարսմունս ի ձեռին՝ կ'երգէին օրհնութիւնս և զոհ կը կատարէին։

Հանգամանք Մազդեզականութեան.—Մազդեզականութիւնը ծնաւ այնպիսի երկրի մը մէջ, ուր բնութիւնն հակապատկեր երեւոյթներ կ'ընծայէ. հոս գեղածիծաղ հովիտներ, հոն անբեր տափաստաններ, ուրեք ուրեք զալարագեղ ովասիսներ և ուրեք արեւակէզ անապատներ. միով բանիւ, դոգցես բնութեան զօրութիւնք ի վէճ կուգան և միշտ ի պատերազմի են։

Բնութեան այս պատերազմին՝ զոր տեսան Երանեանք իրենց շուրջը՝ տիեզերական օրէնք կարծեցին։

Իրանու լեռնադաշտէն դէպ և սը նոտեաց պաշտամունք անցան յԱրեւմուտս։

Հասգիւղ ԴԱՒԻԹ Յ. ԽԱԶԿԵԱՆ

(8) Daeva ի սկզբան կը նշանակէ լուսաւոր, փայլ, բայց ապա նշանակութիւնը փոխեց Daeve յէն է մեր հայ դեւ բառն։

(9) Դիւրեն Վշտասպեայ ինքնակալութեան ժա. նախանդն (Յատրապութիւն) 20000 մորուկ ձի կուտայր իւրեւ հարկ. նոցա մեծ մասն Միհրական դից կը զոհուէր։

(10) Տես Վետա յօդուածի ծանօթութիւն։ Haôma Սանսկրիտ Sômaն է։

ԳԻՆԻՈՅ ՏԱԿԱՌԸ

(ՆՈՐԱՎԷՊ)

«Տեարք, սեղանը պատրաստ է» ըսաւ երկայն լօթիկով հագուած սպասաւոր մը, և երկրորդ զանգակիկով Պարոն Լորիսի հիւրերը սեղանատուն հրաւիրուեցան, գեղեցիկ գունաւոր պատկերներով, քամելյոյի ծաղիկներով սեղանը ծաղկաստանի մը վերադարձուցած էին, տասնութ անձերու համար մեծափարթամ սեղանը քառակուսի մեծ սենեակի մը մէջ պատրաստ կը կենար։

Պարոն Լորիս և իւր ծերուկ հիւրերը (զի այսպէս կանուանէր) ամենքն իւրեանց աթոռները բազմեցան, լաւ կերակուր, անուշեղէնք, Պօտոյի սեւ գինի, ամէն ինչ հիւրերու տրամադրութեան պատրաստ էր, ամէն ոք իւր ստամոքսը լեցուց, գինւոյ գաւաթներ, բարեմաղթութիւններ Պ. Լորիսի, իւր որդւոյն և ընտանեաց համար բաղխեցին.—Պարոնայք, ըսաւ երկայնամօրուս և ակնոցաւոր սեղանակից մը ոտքի ելլելով, այս օր ոչ թէ ուրախութեան մի օր է, այլ նաեւ հին քաղցր յիշատակները մեզ յիշեցնելու օր մը, Պ. Լորիսի զաւակն ողջ առողջ կը վերադառնայ, գործերն կարգին են, սիրուն պատանի մը եղած է, ես ալ ժամանակաւ բարեկամ մ'ունէի որ իւր միակ որդին Նիւ Եօրք ղրկած էր, գործի մը պատճառաւ, գինին շատ կը սիրէր, բայց մնաս չունի, զի մենք ալ նորա կարգին կը վերաբերինք, ամիսներ, տարիներ անցան, և ահա ինչ տեսնենք։ Բարեկամիս որդին հօրը նամակաւ մը կիմացնէր իւր մօտակայ վերադարձն։ Ինչ մեծ ուրախութիւն եղաւ իւր հօրն, որ նամակն ստանալէ յետոյ իրեն երկու հատ Ամերիկայի կապիկներ խրկած էր, որ մէկն խաղալ գիտէր, միւսն վաճառել. ալ աւելի մեծ եղաւ զարմանքն երբ կապիկներու հետ խոշոր կատու մ'ալ խրկած էր։ Իրօք սիրուն նուէրներ, տղու մը որ հայրը շատոնց չէր տեսած, զմայլելի նուէր։

—Շիտակն ըսելու համար Ամերիկայի կապիկներ և կատու մը խրկելուն տեղ ձեզ պէս ծաղրախօս մը խրկէր ալ աւելի պիտի զուարճանային, ըսաւ գիրուկ մէկն, ի՜նչ մեծ նուէր որդի մը իւր հօր։

—Բայց ո՛չ, Պարոնը չատ իրաւունք ունի. որովհետեւ, Գաղիոյ մէջ Ամերիկայի կապիկ մը և կատու մը տեսնելու համար 500 Ֆրանք վճարելու է Բարիզի կենդանաբանական պարտէզը։

—Գիտէք, աւելի ծաղրելին այն է որ, օր մը այս տղան (կապիկին անունը) բարեկամիս նոր բանթալոնն և զոյգ մը կօշիկն ծածուկ առնելով մերձակայ չաքարավաճառի մը ծախած և փոխարէն ափ մը Մոռոս կլած առած էր։

—Ճշմարիտը; ձեր Պ. Տօզն հիմակուընէ մեծ շահեր ցցնել սկսած է։

—Ուրեմն նորա կենացն ալ մէյ մէկ գաւաթ գինի խմենք աւելցուց, չատակեր մը որ անդադաբար իւր պնակին մաքառոնին կուլ կուտար։

Պարոն Տօզին կենացը, Պարոն Տօզին կենացը, աղաղակեց համայն խումբն որ գլուխնին սեւ գինիէն դառնալ սկսած էր։

Նոյն առաջարկն ընդունուեցաւ ուրախութեան ծիծաղներով, կեցցէ Պ. Լորիս, կեցցէ որդին, կեցցէ Պ. Տօզ կը կրկնէին մի քանին։

Սեղանակիցներն ամենքն ալ զուարթ էին. և իրօք ալ այսպէս լինիլ հարկ էր. Պ. Լորիս չորս տարիէ ի վեր իւր միակ զաւակն Անգլիա խրկած էր. պսակ ի գլուխ յաջող քննութիւն մը անցուցած էր, վարպետ մեքենագործ մ'եղած էր, և ահա այս պատճառաւ տանուտէրը ծիծաղախօս բարեկամներէ ընտրեալ ճաշ մը կուտար։

Սեղանատունէն մեծ սրահն ելան. լաւ և ուրախալի ժամեր անցուցին, երգեցին պարեցին, այս ուրախութիւններն ալ աւելի պիտի լինէր եթէ կանայք մասնակցած լինէին. մին դաշնակի առաջ նստած Շոբէնի կտորները կը զարնէր, միւսն Պօտոյի գինին, գարեջուրին հետ կը բաղդատէր. իսկ մեր Պ. Ռօժէռ եօթը ումը հոգւէ բաղկացեալ սեղանի մը շուրջ գինւոյ գաւաթներ պարպելով, Բարիզեցւոյ քմին փոքրութեանը վրայ կը վիճաբանէր։

—Արդեօք Ամերիկայի աղահանքներէ՞ն կը հանես սա յախճապակեայ զարդերն. գոչեց ժաք անուամբ մէկն՝ սեղանի վրայ դրուած 12 ճրագներով վառուած մեծ կանթեղ մը ցոյց տալով։

—Ես Եւրոպայի հիւսիսային կողմերն եղած ժամանակս . . .

—Ինչպէ՞ս Եւրոպայի չորս կողմերն ճամբորդած էք. հէ՛, երանի ձեզի, սիրո՞ւն վարդապետ, աւելցուց կողմնակից մէկն առանց իւր ընկերոջ խօսքն աւարտել տալու։

Սոյն խօսակցութեան ժամանակ մեծ աղմուկ եւ շչնկոց մը լսուեցաւ որ պարտիզին մառանին կողմէն կուգար։

Ռօժէռ կատուի մը պէս ականջները տնկել սկսաւ. Պ. Լօրիս եւ Ռօժէռ սրահէն մեկնեցան շչնկոյն իմանալու համար, տասն վայրկեան վերջը. Պ. Լորիս եւ իւր կապկաց պատմիչը սենեակէն ներս մտան։

—Ի՞նչ է՞նչ է եղեր դուրսն, աղաղակեցին մի քանի անհամբերք։

—Թողունք, Պ. Ռօժէռի որ սոխակի բերնով ինքն պատմէ աւելցուցին միւսք։

—Պարոնայք, ըսաւ ժաք, մեր սիրելի Պ. Լորիսի ծառան Արման, մառանէն գինի հանելու համար մութ տեղն, չը տեսնելով ոտքն սահեր է եւ գինւոյ տակառին մէջն լնալուս եւ գինին թափելու դժբաղդութիւնն ունեցեր է։

—Չի մոռնանք եղբայրք, սոյն կարեւոր լուրն փողոտան լրագրաց մէջ հրատարակելու հէ՛, Պ. Ռօժէռ։

—Բարեկամք, ըսաւ չիտակը մեծ համարձակութիւն մ'ունենալու է մարդ որ առանց ճրագի մառան երթայ։

Ես բնաւ չեմ վախնար. իսկ ես կը ծաղրեմ անոնք որ մռայլ մը կ'երկնչին։

—Բայց ես ձեր քաջութիւնը պիտի փորձեմ. եւ ով որ վախնայ 20 Ֆռանքի տուգանք մը պիտի վճարէ. տեսնենք զիս չէք կրնար վախցնել. զիս չէք կրնար սոսկացնել կ'աղաղակէր Պ. Լորիսի բարեկամը։

—Նախ ձեզ հետ քիչ մը խօսակցիլ կը փափաքիմ առանձին, ըսաւ Ռօժէռ ժաքի. քովը սենեակն սոյն հարցումները կ'ուղղէր. գիւտ մը գտած էր, երանի իրեն։

Կի՞նդ սիրուն է. եթէ քովի դրացիդ սիրահարի ի՞նչ կ'ընես.—բայց նա զիս կը սիրէ եւ ոչ ալ դրացիս այնպէս մէկն է.— շատ աղէկ՝ հարստութիւնդ Դանիէլի փորն մտնայ ի՞նչ կ'ընես.—ստակներս դրամատունն է, վախ չունիմ այդ մասին։

Բայց սատանան քե՞զ տանի գոչեց Ռօժէռ հեւալով. եթէ Արմանին տեղ սոյն տակառը լինայիք, եւ ձեզ ցուցահանդէսն խրկելու պատիւն ունենայինք, չէիք սոսկար այսպիսի պատիւէ։

—Գործս շատ դէշ էր, կործանած էի. լաւ ուրեմն կը սոսկան այսպիսի պատիւէ մը գոչեց Ռօժէռ բարձրաձայն.—շատ քիչ. ուրեմն մեր դաշին համեմատ քանի որ կ'երկնչի, 20 Ֆրանկ վճարեցէք ցուցահանդէսի տեղ։

Ժաք խաբուած, և Ռօժէռ շահած էր, այսպէս մի ժամու մէջ Ռօժէռ 160 Ֆռանքի գումար մը շահած էր։

—Բայց ես, ես, ըսաւ Պ. Լօրիս, զիս ալ խաբել և կամ վախցնել կրնա՞ք Պ. ծաղրաբան։

—Ձեր ազնուութիւնը սա չափ գիտնայ որ, քովի սենեակը սիրուն Վհուկուհի մը բերած եմ, որ ձեր որդւոյն ձեռքն կը խնդրէ և . . .

—Ի՜նչ. Վհուկուհի՞ մը. իմ սիրելի որդւոյս արժանի կը դատես, ակռաչ գոչեց Պ. Լորիս այս կատակէն բարկացած։

—Սատանան քեզ տանի, խօզի ականջ, գոչեց Պ. Լորիս որդին բռնցի հարուած մը ցցնելով. Ռօժէռի։

—Մեր տրամադրութեան համեմատ 20 ֆրանք վճարելու էք։

Բայց սա կայ որ, ըսաւ Ռօժէռ ծիծաղելով, կրկինը պիտի առնունք։

Համայն բարեկամները կեցցէ Պ. Ռօժէռ կեցցէ Պ. Տօզ կը գոռացնէին ծիծաղներով։

—Պարո՛ն, ըսաւ Լորիս, որ հազիւ ծիծաղն բռնելու կարող էր, նոյնպէս իւր որդին, շատ վարպետօրդի մէկն էք եղեր դուք. ձեր այս հանճարը կ'ուզեմ լուլի վարձատրել, և ասէ ի զատ իմ խորին շնորհակալութիւնս յայտնել։

Փոքր քսակ մը ներկայացուց, առէք ձեր վարձատրութիւնն է աւելցնելով։

Կէս ժամէն վերջը ամէն ոք ուրախ զուարթ իւր տունը կերթար։

Շնորհակալ եմ ըսած էր Պ. Ռօժէռ, Ամերիկայի կապիկները տեսնալու արժանի ըրաւ զիս գինւոյ տակառը։

Սա կրցինք գիտնալ թէ Ամերիկայ երթալու տեղ, չաբաթ մը վերջը Պ. Ռօժէռ իւր դրացւոյն հետ ամուսնանալու որոշումը տուած էր։

ՔԱԹԻՒԼ-ՄԱՆՏԵՍ Թարգմ.
ԼԵՒՈՆ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ
1 Նոյեմբեր
Գատը-գիւղ

(11) Մոգ ծագած է հնդիկ m g բառէն։ Խաչատրեւի մանաւանդ մեզ իմանալ թէ էր Մոկք, Մոկաց գաւառ, Մոկս կը կոչուէին Վանայ ծովուն հարաւային կողմերը։

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ապահովագրական կայս. արքայական
ԱԻՍՏՐԻԱԿԱՆ ՖԷՆԻՔՍ
ընկերութիւն, 1860 ին հաստատուած ի Վիէննա և անոր գործակից ընկերութիւնք 30,000,000 Ֆրանք դրամագլխով։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ
ԼԱ ՊԱՏՐԻԱՋ
Ծովային ապահովագրական ընկերութիւն 1840ին հաստատուած ի Մանչայմ և գործակից ընկերութիւնք 8,000,000 դրամագլխով։

Տ.
Ապահովագրական գործոց կատարման մասին Պոլսոյ հասարակութեան դիւրութիւն մը ընծայելու նպատակաւ, վերյիշեալ ընկերութեանց մասնաճիւղ մը բացած եմ
ի Պահճէ-Գաբու Թիւ 21
Ճէլալ Պէյ խանի դիմաց
ընդ տնօրէնութեամբ Տեարց Սիմոն Ցարութիւնեան և Ընկ.
Խնդրելով որ հաճիք այդ պարոնները պատուել ձեր վստահութեամբ, պատիւ ունիմ մատուցանել ձեզ խորին յարգանացս հաւաստին։
2—3 Է. ԲԱՐԱԲՈՐ

ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
ԹԷՓԷ-ՊԱՇԻ
Երկու առաջնակարգ ներկայացմունք
Այսօր, 2|14 Նոյեմբեր 1890
Առաջինը միօրէէն յետոյ ժամ 3ին (Ը. Ե)
Երկրորդը գիշերուան ժամ 8½ին (Ը. Ե)
Խմբակն Ֆէ Էրեկոյթ
ի նպաստ տիկնանց խումբին
հռչակաւոր ձեռնածու և մագնիսացնող
ՊՐՕՖԷՍԷՕՌ ՊԷՔԷՐԻ
բոլորովին նոր յայտագրոյ համաձայն
ՄԱՐԴՈՒ ՄԸ ԳԼԽԱՏՈՒՄԸ
Այս երկու վերջին ներկայացմանց համար Թատրոնի գները զեղչուած են։

ԸՆԴ ՄԱՄՈՒԼՈՎ
ՆՈՐ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Բնական, Քաղաքական եւ Տնտեսական
ՓԷՏՍ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆԱՑ
ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵՑ
ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ
ՈՒՍՈՒՑԻՉ
ԴԱՍԱՏՈՒՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
Գին 6 Ղր.
Կ. ՊՈԼԻՍ, ՏՊԱՐԱՆ Յ. ՄԱԹԵՈՍԵԱՆ, ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԱՄ ՃԱՄԲԱՅ ԹԻՒ 14

ԲԱՐԵԿԱՄ ԱՄԵՆԵՑՈՒՆ
ԳՐՔՈՅԿ ԲԺՇԿԱԿԱՆ
ԸՍՏ ՀՈՄԻՕՊԱԹԻՔ ԴՐՈՒԹԵԱՆ
Կը ծախուի Պոլսոյ ամէն Հայ գրավաճառաց, և կամուրջի գլուխն ջրավաճառ Պօղոս և Յակոբ տղաներու քով։ Կեդրոնատեղին է Յ. Գավաֆեանի գրատուն Զագմագճըլար եօգուշ։
Յիշեալ գրքոյկի մէջ յանձնարարեալ բոլոր դեղերը գրքոյկի հեղինակի Տօքթ. Կիրակոսեանի քով միշտ պատրաստ կը գտնուի, ի Կէտիկ-Բաշա, ուր ամեն օր մինչ կէսօր կը գտնուի իրեն դիմող հիւանդներն դարմանելու, և յետ կիսաւոր Բերայ։ (Եիւքսէք-Գալտըրըմ, 587 Թիւ)։
188 4—18

ՋԸՄԲՈՒԺԷԼ ՎԱՆ ՄԵԾ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ
ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍՈՅ
Բերա, Սաքըզ աղաճ, Թիւ 15, 17, 19 [Աղա ճամի]
Իր տեսակին մէջ միակ հաստատութիւն յԱրեւելս
Ամէնէն զօրաւոր և կատարելագործեալ գործիներով օժտուած
Պերճանք, հանգստութիւն և աժանութիւն ի միասին
ՏՆՕՐԷՆ՝ ՏՕՔԹՕՐ ՍԻՄԻՏԻՍ
Նախկին արտաքին բժիշկ Բարիզի հիւանդանոցաց
ԼՈԳԱՐԱՆ ԵՒ ՏՈՒՇ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ
Ելեկտրականութիւն—կախումն—Մարմնամարզ
Վարսայարդար—Մասած—Յանաքայծ
Ջիւնամբարձութիւն Արանց
ԿԸ ԴԱՐՄԱՆՈՒԻՆ ԵՒ ԿԸ ԲՈՒԺՈՒԻՆ
Անարիւնութիւն, Խգէռի, Ջղախտութիւն, Անկարողութիւն, Անդամալուծութիւն, Ստամոքսի հիւանդութիւնք, եւն. եւն.
ՄԷԿ ՔԱՆԻ ԳԻՆԵՐ

ԼՈԳԱՐԱՆՔ	Բ կարգի 4 ղրշ.	— Ա կարգի	6 ղրշ.
ՊԱՐԶ ՏՈՒՇ	Բ » 3 »	— Ա »	5 »
ՏԱՔ ՋՈՒ ՏՈՒՇ	Բ » 5 »	— Ա »	7 »

Դեղերով լոգարաններու համար գները կը զանազանուին դեղին գնոյն համեմատ։
Բաժանորդագրութեան համար 10 % զեղչ
Դպրոցներու եւ ընտանեաց համար մասնաւոր պայմանք 35

ԱԶԴ
Էրեքշ հրատարակ ... 15.
ԷՖ. ԼԱԶՈՒՐԵԱՆ

PHŒNIX FIRE OFFICE

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՈՅԹ Անգղ. Ոսկի 1,000,000 — "ՖԻՆԻՔՍ" — Հիմնեալ ի Լոնտոն յամին 1782

ՖԻՆԻՔՍ, հիմնեալ աւելի քան մի դար յառաջ, սոսկ հրդեհի ապահովագրութեան ընկերութիւն մ'է՝ որոյ բաժնետէրք Անգղիոյ ամենահարուստ և հանրածանօթ դրամատէրեր են՝ ունենալով անսահման պատասխանատուութիւն։

ՖԻՆԻՔՍ ընկերութեան աշխարհահռչակ ճանաչելութեան մի գլխաւոր ապացոյցն է 17,000,000 Անգղ. ոսկւոյ գումարն զոր ցարդ վճարած է հրդեհի վնասուց համար։ 27

ՖԻՆԻՔՍ ընկերութիւնն կ'ապահովագրէ ընդդէմ հրդեհի և կայծակի՝ կալուածք, կարասիք և ապրանք՝ յոյժ նպաստաւոր պայմանօք և միջնորդութեամբ ստորագրելոյս, որք ունիմք լիազօր իշխանութիւն կարգադրելու անմիջապէս մեր ապահովագրելոց կրած վնասներն։

Հ. ՍՈՒԱՆ և ԸՆԿ. ընդհ. գործակալք Կ. Պոլսոյ, Պուլկարիոյ և Սեւ ծովու եզերաց Թիւ 12, Սանտալճը խան, Ղալաթիա, Աւստրիական Թղթատան վերեւ։

HAMBURG MUNICH UNITED

ՀԱՄՊՈՒՐԿ եւ ՄԻՒՆԻԽ

ՄԻԱՑԵԱԼ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Դրամագլուխ	Ֆրանք	8,000,000
Պահեստի դրամ ցվերջ յունիս 1889	»	5,604,722
Տարեկան հասոյթ » » »	»	12,773,779

Ընկերութիւնքս ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ կ'ապահովագրեն մթերանոցներ և բնակութիւններ և սոցա մէջ գտնուած վաճառքներ և կարասիներ խիստ չափաւոր սակագնօք։

Լիազօր ներկայացուցիչ Կ. Պոլսոյ

ՖՈՆՍԻԷՐ ԺՈՒՐՆԱԼ ՖՕՆՔՖՕՌԹՈՒԱԶ

ԾՈՎԱՑԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Դրամագլուխ Ֆրանք 6,250,000 — Պահեստի դրամ Ֆրանք 1,270,300

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց վրայ բեռցուած վաճառքներ, ինչպէս նաև Թղթատարական և փոխադրական ընկերութեանց յանձնուած թանկագին նիւթեր և դրամ պարունակող ծրարներ խիստ նպաստաւոր պայմանօք և սակագնօք։ Սոյն նիւթերու վրայ մեծաքանակ գումարներ կարենալ ապահովագրելու համար Ընկերութիւնս միացած է եւրոպեան 13 լուրջ ապահովագրական հաստատութեանց հետ որոց դրամագլուխն ու պահեստի դրամն է Աւելի քան 100,000,000 Ֆրանք

Լիազօր ներկայացուցիչ համայն Թուրքիոյ

ԳԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ, Պոլիս, Պահչէ—Գաբու, Անամիատիս խան. 4

ԻԼԱՆ

ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Պապը վալէսի Սէրասքէրի մաթպասը իչուն ալընաճագ պին տէօրթ եւզ թօփ մուխթէլիֆ նէվինտէ քաղըթըն միւնագասասընա պէտ օլունուպ թէշրինի սանինին օն պիրինտէ գարարը վիրիլէճէկինտէն իթասընա թալիպ օլանլարըն նիւմունէլէրինի կէօրմէք վէ շէրայիթինի անլամագ իւզրէ պէհէր փէնշէնպիհ վէ փազար իրթէսի կիւնլէրի մուհասէպաթ տաիրէսի չուպէյի մախսուսէսինէ միւրաճաաթ էյլէմէլէրի իլան օլունուր։

30 Թէշրինի էվվէլ 1890 — 834

Նօ. 39 — 3—3

ԿՈՒՏՐՕՆ ՎԷՐՆ

ՇՔԱԴՐԱՄ ստացած 1883ի Ամստէրտամի միջազգային ցուցահանդէսէն և 1889ի Բարիզի Տիեզերական ցուցահանդէսէն։

ՄԻԱԿ ՃՇՄԱՐԻՏ ՀԻՒԹ

խայծղանի, որուն բոլոր բուժիչ յատկութիւնները կը պարունակէ, մինչդեռ խայծղանի միւս պատրաստութիւնք կուտրօն վէրնի հատն ու համը միայն քիչ մը ունին։ Այս խայծղանի մէկ չափը՝ պատիճ մը (ծծուկ) բոլոր ազդեցութիւնը կ'ընէ։ Սակայն կարելի է որ մինչեւ 20 հատ կուտրօն վէրն առնուլ առանց վնասուելու, մինչդեռ խայծղանի քսան պատիճք ազեաց վտանգաւոր դրգռում մը յառաջ կը բերեն։

Ամենամեծ .... ԿՈՒՏՐՕՆ ՎԷՐՆի հեղուկը կը ծախուի սրուակով, մէկ ու կէս Ֆրանքի, 20 լիտր ջուրի հետ խառնուելու բաւականաչափ։ Աւելի մեծ սրուակնե րը $2^1/_2$ Ֆրանքի։

ՄԱԴԴՈՆԻ

ԿԻՍՀԻՒՊԼԸՐ

ՀԱՆՔԱՅԻՆ ԲՆԱԿԱՆ ՋՈՒՐ

Կալաքարային Թթուուտ աղբիւր ամենամաքուր

ՍԵՂԱՆԻ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԵՒ ՁՈՎԱՐԱՐ ԸՄՊԵԼԻ

Հազերու, խաչափողի բորբոքմանց, ստամոքսի և աղեաց համար յանձնարարեալ։

Հայնրիխ Մադդոնի, Գարլսպատ և Վիեննա — 604

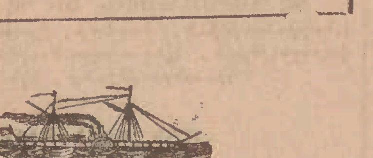

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվերպուլէ ի Միջերկրական ծովու նաւահանգիստներ

Անուանք	Թօնոյ	Անուանք	Թօնոյ
Քանոբուս	4200	Աֆրիքօ	3000
Ֆէրօս	4000	Օսայրիս	3000
Օսմանլի	4000	Նեբթիս	3000
Սեռոպրիս	3250	Բէրա	3000
Թիպա	3250	Լոգիւս	800
Մակալայ	3250	Օլինթո	800
Արիօթիս	3250	Սեթիլ	700

Դիմել առ Ժ. Վ. ՎԻԹՕԼ և ԸՆԿ. Ուիթոլ խան

ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ. 31, Ճէյմս Սդրիդ Լիվրբուլ, 36

ՄԱՐԱՎԻԼԻԱ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳԻՉ

Ցաւեր կը բժշկէ խորշոմներն և ..., կ'անհետացնէ ծաղկի նշանները, ցաները, արեւէն թողած այրուցքը և այլն։

Դեմքին կուտայ երիտասարդութեան ամէն հրապոյրները։ Գեղեցիկ սեւերն ներքին խնամոց համար թանկագին գիւտ։

Թուրքիոյ համար ներկայացուցիչն է Պ. Ֆ. Պեյլիս, Ֆրնտըքլեան խան, Պոլիս։ Ընդհանուր մթերանոցն է Խամուսեան Գարուանս, Ղալաթիա, Սիւքիւն գալըրըմ, Վոյվոտայի փողոց ... մթերանոցին։ 33

ՊՈՒՏԱՓԷՇԹԻ ՄԱՔՐՈՂԱԿԱՆ

(ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ) ԱՂԲԻՒՐ

1885ին Հունգարիոյ Մայրաքաղաքի Տիեզերական Ցուցահանդէսին մէջ՝ յառաջդիմութեան, մրցման կարողութեան եւ արտածման մեծ միտալն ստացած է, զոր այդ ցուցահանդէսին դատաւորք նշանակած էին իբր առաջին մրցանակ մաքրողական հանքաջրոց համար։

Այս աղբիւր մեծագոյն մրցանակներն պատուուած է իրն ցուցահանդէսի մէջ. կը փայլի եօթն ոսկեայ եւ արծաթեայ միտալներով. բայց աստի բժշկական աշխարհին համարումը կը վայելէ իր ազդուութեան և անուշութեան զարմանալի կարողութեան համար։

ՖՐԱՆՍՈՒԱ-ԺՈԶԷՖ աղբիւր վերջերս գրուատուած է Բարիզի բժշկական Ակադեմիայէն և Լոնտոնի համբաւաւոր Լընտըն-Հոսբիդալ հիւանդանոցէն. բաց աստի, այս ջուրն այդէն առաջին փորձով կը յայտնէ ինքզինքը։ Այս ջուրին վրայ տեղեկագիրներ ձրիաբար կը տրուին այս ջրին բոլոր մթերանոցներու, գլխաւոր դեղատանց և Պուտափէշթի դրասենեկին մէջ։

Նմանօրինակ ուրիշ ջրերու հետ շփոթութեան առաջքն առնելու համար, խոհեմութիւն է միշտ փնտռել «Ֆրանսուա-Ժոզէֆի մաքրողական Աղբիւր» ին նշանը որ կը գտնուի ամէն շիշերուն վրայ։

ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ԱՂԲԻՒՐ

FRANÇOIS JOSEPH

ՊՈՒՏԱՓԷՇԹ (ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ)

Բնագիտական կերպով ընդունուած է՝ իւր անվրէպ ազդուութեան համար։

ԱՄԷՆ ՈՒՐԵՔ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

Կը գտնուի Տ. և Մ. Մէզիքի և Ս. Քրիստիտէս՝ Պոլիս, Ս. Գասդորիատէս և Ա. Թիթթոս՝ Ղալաթիա, Զ. Քանզուք՝ ի Բերա։ Թուրքիոյ համար գործակալն է Պ. Ֆ. Պէյլիս, ի Պոլիս։ 34

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՊՕՒԼԸՄԱՆ

ԵՒ ՊՕՈՒՄՊԼԷՐԿԻ

Ղալաթիա Պէօյիւք Միլլէթ խան, միջազգ. Թղթատարատան վրայի յարկը, և ի Զմիւռնիա Էվանկէլիքի փողոց Թիւ 59

Այս նշանաւոր գործատունն, որ արժանաւոր համբաւ մի ստացած է ի մեզ, այս ձմրան եղանակին առթիւ իւր վաճառքներու քանակութեան վրայ յաւելում մի կ'ընէ, որ արդէն բազմաթիւ է Ֆրանսական, Անգղիական, Գերմանական եւ Պելճիական բերքերու զանազան տեսակներով։

Հետեւապէս իւր բուն գործարանին ապրանքներուն վրայ որք են՝ օժտի համար ամէն տեսակ ճերմակեղէնք, բանուածք, կիսագգեստք, քալիքօ, քօրսէ, Թաշկինակ, սեղանի պիտոյք, շապիկ, շապկընկեր, ռսամանք, Ֆլանել կանանց օրիորդաց և փոքր աղջկանց համար զարդագգեստներ, աւելցած է ուրիշ տեսակ անթիւ նիւթեր բոլորն ալ ընտիր տեսակէ։

Հաստարակաց զարմանքը կը գրաւէ մանաւանդ այն վայելուչ և զանազան տեսակ վերարկուներն և ճաքէթներն կանանց օրիորդաց և տղայոց, որք բոլորն ալ վերջին նորաձեւութեան համեմատ ճաշակով ու շքեղութեամբ յօրինեալ են։

Յաւելում մի ըրած է նաև պատրաստուած զգեստներու պատրաստութեան նորաձեւութեան վրայ որ արդէն ճոխ է այնքան, և իւր ընդարձակ արհեստանոցին շնորհիւ կրնայ կատարելապէս գոհացնել բոլոր իւր յաճախորդները նոցա ճաշակին ու բաղձանաց համեմատ ի գործ դնելով ինչ որ ապրանքներն։ Կը գտնուի նաև մինչեւ 16 տարեկան տղայոց համար ամէն տեսակ զգեստներ բաւթօներ խիստ չափաւոր գներով։

Կը ծախուին մեծ և փոքր քանակութեամբ.

ՍԱԿԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ՉԿԱՅ 188

ՖԷՐՆԷԴ-ՊՐԱՆԳԱ

Մասնաւոր բաղադրութիւն Միլանի Պրանգա եղբարց

Մատակարարք Իտալիոյ Արքայական Տան

Ոսկեայ շքադրամ՝ Բարիզի 1889ի Տիեզերական Արուեստահանդէսին մէջ.

Քսան տարուան յաջողութիւն Իտալիա, Ամերիկա, ի Հնդկաստան, Աֆրիկէ և Լեւանտ — Շքադրամ 1885ի Անվերսայի, 1884ի Թուրինի, 1883ի Նիսի, 1881ի Միլանի, 1888ի Մելպուռնի և Պրուսէլի. 1879ի Սիտնէյի, 1878ի Բարիզի, 1876ի Ֆիլատելֆիոյ, 18 3ի Վիէննայի միջազգային ցուցահանդէսներուն մէջը։

ՖԷՐՆԷԴ-ՊՐԱՆԳԱ առողջապահական ամենէն ծանօթ պիտըրն է.—Շատ բժիշկներէ կը յանձնարարուի իբր զգուշական զարմանական ճախճային երկիրներու տենդերու, տարափոխիկ հիւանդութեանց և քոլերայի։

ՖԷՐՆԷԴ-ՊՐԱՆԳԱՆ կը դիւրացնէ մարսողութիւնը, կը հանդարտեցնէ ծարաւը, կը գրգռէ ախորժակը, կը բուժէ գլխու ցաւը, գլխու պտոյտը, ջղային ցաւն և մելամաղձութիւնը։

Այս ըմպելիք, բոլոր ծանօթ պիտըրներէն և ամէններէն գերազանց, կ'առնուի ամեն օր ճաշէն առաջ իբր ախորժաբեր։ Ճաշէն յետոյ, օգտակար մարսողական է։ Կարելի է խառնել զայն վերմութի, գինիի, Սելծի ջրոյ և խահուէի հետ։

ՖԷՐՆԷԴ-ՊՐԱՆԳԱՆ, ինչպէս և նոյն տան վերմութը, կը գտնուի գլխաւոր սուրճարանաց, նպարավաճառաց և գինեվաճառաց քով։

Թուրքիոյ համար կեդրոնատեղին է ՊՈՆՈՄԻ և ԲԷՔՔԻԱ. 605

ՔԱՈՒՉՈՒԷ ՄՈՒՃԱԿ

(ԼԱՍԴԻՔ)

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ՆՈՐԹ-Հ ՊՐԻԹԻՇ ՌԻՊԸՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր յաճախորդներու փափաքանաց համաձայն, մեր այս տարուան քաուչուէ մուճակներն, որք իրենց վրայ իբրեւ նշան կշիռ մը կը կրեն, խիստ ճաշակաւոր, նոր և հաստատուն շինուած են ....

Պոլսոյ հրապարակին վրայ երկար ատենէ ի վեր ծանուցուած է թէ մեր քաուչուէ մուճակները կը գերազանցեն քսան տարիէ ի վեր գործածուած բոլոր մուճակները։

Մեր մուճակներուս ներքին կողմը կշիռ մը և արտաքին կողմն ալ առիւծ մը պատկերը դրոշմուած է իբրեւ նշան։ Կը վաճառուին ի Պոլիս Սուլթան Համամ աղբիւրի մօտ Սեպուհ աղա Տէմիրճեանի Թիւ 47 և 49 խանութն և բոլոր քաուչուէ մուճակավաճառողներու քով։ Կեդրոնատեղին է ի Պոլիս, Պահճէ Գաբու, Գոճաման Օղլու խան, Ճօրճի Կիտրոլի Թիւ 13 մթերանոցը։ 167

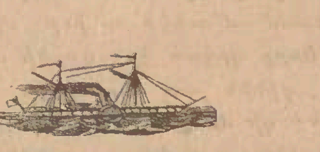

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐՈՔԵԱՆ

Ն. ԲԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Մարսիլիայի և Բօսֆորի միջեւ նաւահանգիստներ

Բարիզ-Լիոն-Մարսիլիոյ երկաթուղեաց ուղեւորութիւնն ի միասին առնլով,

Ա. կարգ 250 Ֆրանք

Բ. » 178 »

Ուղեւորի և ապրանքի ուղեւորութիւն

Նաւուղիշքի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատարն ԹԻՄՈԹԷ ԸՐԳՈՒԼ

Թիւ 17-18 Բիւյիւք Միլլէթ Մումհանէ փողոց, Թիւ 14 — 21

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Մարսիլիա, Կ. Պոլսոյ և Օտեսայի միջեւ

ՖՐԷՍԻՆԷ ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թօնոյ	Անուանք	Թօնոյ	Անուանք	Թօնոյ
Ալպանօ	2000	Ֆլամինկօ	1600	Բալէրմօ	3200
Անճէլօ	3000	Կոլիկօ	5500	Բանտէր	1700
Ապոլլօ	5500	Կրգանօ	2200	Բլաթօ	1500
Արկօ	300	Կօզօ	1-00	Բօլօ	1000
Արիոստօ	4000	Կրոտօ	2200	Քուիգօ	2800
Պասսանօ	3000	Հիրօ	2000	Րիալթօ	4400
Պորտինօ	220	Հիտալկօ	3000	Րինալդօ	3200
Պրավօ	2000	Հինտու	7000	Րօլլօ	3000
Պէֆֆալօ	3800	Հումպէր	1200	Րոմէօ	3500
Գէյրօ	26.0	Եակօ	5000	Րօզարիօ	3500
Գալիպսօ	2500	Ճինօ	2300	Սալէրնօ	4000
Գամէօ	2100	Քէլօ	2000	Սանդիակօ	3200
Գառօ	2000	Քօլբինօ	4200	Սարֆօ	2000
Գօմօ	2700	Քօմօ	2200	Սիլվիօ	2000
Ջիքակօ	5000	Լէօ	2000	Սորէնտօ	4300
Գլիօ	4500	Լէգանթօ	4500	Թ. Ռուպըն	3000
Գոլորատօ	3400	Լիվորնօ	3000	Թուրօ	1200
Տիգօ	2500	Մալմօ	1500	Թօլիտօ	2800
Տոմինօ	2500	Մարէնկօ	4300	Թօրրիտօ	900
Տուրօ	4800	Մարդէլլօ	6500	Ուրպինօ	5000
Տրագօ	4100	Միլօ	2000	Վօլթուրնօ	5000
Էլդինամօ	2600	Մուրինօ	3100	Եէսօ	3600
Էլտորատօ	3000	Նէրօ	2000	Զէֆիր	1000
Էլէքթրօ	3200	Օրլանտօ	3000	Տիֆայնըրս	200
Էրաթօ	2600	Օթէլլօ	5000	Հոմէօ	200
Ֆալքօն	800	Օգրանտօ	4500	Ջէրօ	140
Ֆիտօ	700	Օգգօ	2000	Մօքիթօ	120
Էճիբըլն Մօնարք					8000
Բիրժիըն Մօնարք					8000
Լըպիըն Մօնարք					8100

Օրէլլօ շոգենաւը, Նաւապետ Մընտի, ընդհանուր վաճառքով Հըլէն մեկնած է ամսոյս 2ին ուղղակի Կ. Պոլիս գալու համար և ամսոյս 17ին աստ կ'սպասուի։

Իտօ շոգենաւը, Նաւապետ Ուստըն, ընդհանուր վաճառքով այժմ կը բեռնաւորի ի Հըլ և ամսոյս 15ին պիտի մեկնի ուղղակի Կ. Պոլիս գալու համար։

Բեռներու համար ամեն դիւրութիւն կ'ընծայուի

Դիմել առ Ֆ. ՀԻԼՏ ԵՒ ՌԻՑՕ Գործակալք

Թիւ 17-18, Բիւյիւք Միլլէթ խան, Ղալաթիա — 192

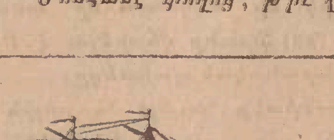

ՔԻՒՆԱՐՏ (CUNARD)

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ

Ուր շոգենաւեր կանոնաւոր կը բանին Լիվերպուլի և Արեւելեան միջեւ

Անուանք	Թօնոյ	Անուանք	Թօնոյ
Ումպրիա	7718	Գադալոնիա	4845
Էդրուրիա	7718	Պոթնիա	4531
Սէրվիա	7391	Սամարիա	2574
Աուրանիա	7268	Մարաթոն	2403
Գալիֆորնիա	5587	Ատլաս	2393
Սէֆալոնիա	5517	Սարակոսա	2166
Կալլիա	4809	Թարիֆա	2248
Սիթիա	4557	Բալմիրա	2144
Ալէբբօ	2148	Թրինիտատ	899
Քէտար	1876	Մորոգգօ	1855
Շէրպուրկ	1614		

Դիմել առ ԹՈՄԱՍ Ջ. ՃՈԼԻ գործակատար

Thomas C. Joly

Թիւ 1, Բիւյիւք Հալիլ փաշա խան, Ղալաթիա — 10

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԹԷՅԻ

Կ. ՍԱՎՐՈՒԵԱՆ ԵՒ Ց. ԽՍԱԳՈՒԼԵԱՆ Ընկ.

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՊԱՀՉԷ-ԳԱՓՈՒ, ՃԷԼԱԼ-ՊԷՅ ԽԱՆ, Թ. 10

ԳՆԵՐԸ ՈՐՈՇ

Երկար ժամանակէ ի վեր հաստատուած սոյն վաճառատուն, որ առ ինքն ուզզելով յանձնարարութեանց փութանակի կատարմամբ և գաւառաց հետ հաստատած բազմածիւղ յարաբերութեամբքն արդէն մեծ հռչակ հանած և իրաւամբ կը վայելէ հասարակութեան համարումն, վերջերս ծավալէն ընդարձակուած է մեծ քանակութեամբ և զանազան տեսակէ ազնիւ ու գերընտիր թէյեր, ինչպէս նաեւ այլ և այլ ամանեղէնք և ձեւերով նկարազարդ տուփեր (բանալի ներովն հանդերձ), որք Փարիզի վերջին ցուցահանդէսին մէջ արժանացած են առաջին կարգի մրցանակի եւ գեղարուեստական մէկ մէկ հրաշակերտներ կրնան համարուիլ. ի միջի այլոց մեր արգոյ յաճախորդաց իբր կաղանդի նուէր ծառայելու գերապատուած առաւելութիւնը ընծայելով։

Վաճառատունս այցելու պատուին ընոց ամեն կարգի անձինք տեսնուածալէս գոհ պիտի մնան գնոց չափաւորութենէն և ամենութենէն՝ ինչպէս նաեւ ձմեռուան առթիւ բերուած թէյերու ճաշակաւորմար ընտրութիւններէն։ 199

ԵՌԱՑԵԱԼ ԱՆԹԻԲԻՌԻՆ

ԼԸ ԲԷՏՐԻԷԼԻ

ԸՆԴԴԷՄ ԳԼԽՈՒ ՑԱՒԵՐՈՒ, ԾՈՎԷ ԲՌՆՈՒԵԼՈՒ

ՓԵՐԱՋԱՆՑ ԴԱՐՄԱՆ ԻՆՖԼՈՒԷՆԱՅԻ ԵՒ ՏԱՆԿԻ

Ասիտ Գաւպոնիքը կը փարատէ դեղին գործածութեան յառաջ բերած խիթերն և սրտի խառնուքը։

ԼԸ ԲԷՏՐԻԷԼ ԵՒ ԸՆԿ. ի Բարիզ, եւ դեղատանց մէջ։

ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆ—ՈՅԺ—ԿԵԱՆՔ

ՖՈՍՖՕՏԻՆ ՏՕՔԹՕՐ ԼԱԼՕՐԻ — Վերջին քսան և հինգ տարուան մէջ ապացուցուած է թէ այս դեղը ՖՈՍՖՈՐԱԿԱՆ ՄԻԱԿ ԴԱՐՄԱՆՆ է որ մինչեւ ցարդ գտնուած է, կատարելապէս բուժելու համար ուղեղի հիւանդութիւններն, տկարութիւն, քնատութիւն, զառանցանք, ստամոքսի կարողութեան վաղաժամ կորուստ, և սանական ոյժերու կորուստէն յառաջ եկած ամեն գործարանական խանգարում։

Կը բուժէ դժուարամարսութիւնը, ջղային եւ սրտի հիւանդութիւնները, լեարդի եւ երիկամանց հիւանդութիւններն, արեան շրջանի բոլոր խանգարումները, ընդհանուր հիւծութիւնն և ապառումը. կը կազդուրէ կենսական ոյժերու ... կորուսած որ յառաջ եկած է ... պատճառէ։

Ջղային տկարութեան եւ սուր հետեւանաց մէջ այս դեղին ազդուութիւնն անմիջական եւ մնայուն է. Մելամաղձութեան զգացումներն եւ աղանդիչք կ'անհետանան ճշմարտապէս հրաշալի արագութեամբ մը։

ՏՕՔԹՕՐ ԼԱԼՕՐԻ ՖՈՍՖՕՏԻՆԸ ջղային հիւթ եւ ուղեղային գոյացութիւն կ'ստեղծէ, արեան մէջ մուծանելով կենսական ելեկտրական տարրը, Ֆոսֆորն, որ ուղեղին կեդրոնական ճշմարիտ գոյացութիւնն է։ Անսական կորովը կը կենդանացնէ մարդկային ամբողջ գրութեան մէջ, մարմնոյն եւ մտքին տալով հաստատուն եւ ստոյգ առողջութիւն մը, այնպէս որ կարելի է բոլոր պարտականութիւնները կատարել վստահութեամբ եւ գոհունակութեամբ։ Անօրծանելի է, կը զտէ եւ կը ճոխացնէ արիւնն եւ նոր առոյգութիւն մ'կուտայ ուղեղին, ջղային դրութեան եւ մկանանց։ Իւր վերանորոգիչ ազդեցութիւնը կը տեսնուի գործածուած առաջին օրէն իսկ, ջղային դրութեան եւ մտաւորական կարողութեանց նշանաւոր յաւելմամբ եւ կորովութեան եւ բարօրութեան զգացմամբ մը որ վարժութիւնն հիւանդը ... : Մարսողութիւնը վերանորոգուած է։ Անօրծակը հրաշալի կերպով կ'աւելնայ։ Աչքաց պայծառը կատարելապէս կը կատարուի։ Քունը կը լինի հանդարտ եւ կազդուրիչ։ Դէմքը կ'սկսի լեցուիլ, շրթունքը կը գունաւորին, աչերը շողշողուն կը լինին, մորթը պայծառ եւ առողջ գոյն մը կ'առնու, մազերը ոյժ կ'ստանան։

Զգուշացէք սուտ նմանութիւններէն։ Տօքթոր Լալօրի ճշմարիտ Ֆոսֆոտինը պարունակող ... կը կրեն սա բառերով Dr. Lalors' Phosphodyne, London, England ... փորագրուած։ Այս դեղին ունեցած յաջողութիւնն յառաջ բերած բազմաթիւ վտանգաւոր եւ վնասակար կեղծիք։

Մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ կը վաճառուի Թուրքիոյ եւ Պուլկարիոյ ներկայացուցչին քով,

601 — Մ. ԷՏՄՈՒՆՏ ԳԱՐՈՒԱՆՍ

Անգլիական Ընդհանուր մթերանոց, Ղալաթա, պահականոցին քով, կայարան Թրամուէյին, 95 եւ 97.

HUILE DE HOGG

ՄՕՐՈՒԻ ՁԿԱՆ ԲՆԱԿԱՆ ԻՒՂ

Որոյ ազդուութիւնն հաստատուած է 25 էն աւելի տարիներու փորձով հետեւեալ հիւանդութեանց համար. կուրծքի հիւանդութիւն, Թոքախտ, Թոքառաջից հիւանդութիւն, հազ, ռուխ, յամառ հազ, խոյլ, աւշային գեղձերու ուռուցներ. մորթի հիւանդութիւնք, սրքեւն, սպիտակ դաշտան, ընդհանուր տկարութիւն եւ այլն. Նաեւ տկար և փափկակազմ տղաքները զօրացնելու համար շատ դիւրաւ կը խմուի։

Օգուտ չունենալու է սովորական իւղերէն և մանաւանդ անոնցմէ որ շահասիրական նպատակներով բնական իւղերու տեղ և իբր Թէ անոնցմէ աւելի ազդուութեան և ախորժ համ տալու համար շինուած են։ Այն իւղերն ուրիշ բան չեն ծառայեր բայց միայն ստամոքսը ընդդրուելոյն գրգռելու և հոգնեցնելու. երբեմն շատ վտանգաւոր եւս կրնան ըլլալ։

Բնական և զուտ ձկան իւղ գտնելու ապահովութեան համար պէտք է գտնել ՀՕԿԻ ԻՒՂԸ, որ եռանկիւնի շիշերով կը ծախուի։ Պահանջել հօկի անունը և Բարիզի բժշկական ճեմարանէն քիմիական գործոց գլուխ Պ. Լըպէօֆի վկայութիւնը որ իւրաքանչիւր շիշի էթիքէթին վրայ կը գտնուի։ Տեղս Սուլթանի և այլ Պոլսոյ համբաւաւոր դեղավաճառաց քով կը գտնուի։

1883 տարւոյ յունուար 1 էն սկսեալ Հօկի մորու ձկան բնական իւղի շիշերուն էթիքէթներուն վրայ Գաղիոյ կառավարութեան կնիքն պիտի գտնուի. ուրեմն այս մասին ուշադրութիւն ընելու է։

Պաշտօնական դրոշմին նշանը

ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ԽԻՂՈՑ ԱՆՀԱՄ ԵՒ ԱՆՀՈՏ

Փարիզ, Օ·ՏԱՍԷՆ փ. 2, ... 83

Արտօնատէր Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ